

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140. — ΤΗΛ. 721.8308 | 1/15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 7-8

Ο ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΘΡΗΝΟΣ

Εικόνα του Έμμανουήλ Λαμπάρδον, τοῦ 16ου—17ου αἰ. Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

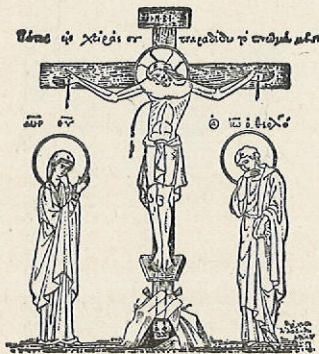
Ὁ Ἐπιτάφιος Θρήνος. — Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ - Ὀμοτ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀποστολικοὶ Πατέρες, Ἰγνατίου Ἀντιοχείας Ἐπιστολαί, Β' Μαγνησιεύσιν Ἰγνατίου. — Τὸ κήρυγμα τῆς Μεγ. Παρασκευῆς. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Προπρτάνεως Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ Κράτος καὶ τὸ ἰδεώδες τῆς Παιδείας. — Τὸ Βιβλίον. — Βασ. Μουστάκη, Οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ τρυφερὴ ἡλικία. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιξοπούλου, Παρανομία. — Δημοσθένη Σαβράμη, Καθηγ. Παν/μίου Κολωνίας, Ὑπάρχει ζωὴ πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο; Ἀρχμ. Νι-

κολάου Ι. Πρωτοπαπᾶ, Ἱεροκήρυκος, Ποιμαντικὲς διαπιστώσεις ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν προσκυνητῶν στὴν Παναγία τῆς Τήνου. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ προσφορὰ τοῦ Ἁγίου Ὁρους στὴν ἐποχὴ μας. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Θερησκευτικὲς ἀξίες καὶ ἐμπειρίες στὴν ποιμαντικὴ πράξη καὶ Συμβουλευτικὴ. — Ἐπίκαιρα.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶν 1 — Ἀθῆναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη, 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Τὸ κήρυγμα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς πρέπει νὰ εἶναι προετοιμασμένο μὲ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια. Ἐκφωνούμενο πρὶν ἢ μετὰ τὴν Ἀποκαθήλωσι, ἀπευθύνεται σὲ ἐκκλησίασμα πολὺ πυκνὸ καὶ ψυχικὰ προδιατεθειμένον νὰ τὸ δεχθῆ, μέσῃ στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς θαυθεῖας κατανύξεως καὶ συντριβῆς. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι κήρυγμα ποιότητος, ἱκανὸν νὰ ἀξιοποιηθῆ τις προϋποθέσεις αὐτές.

Ἡ νεοελληνικὴ χριστιανικὴ μας γραμματεία περιέχει πλούσιον σχετικὸ ὕλικόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μπορούμε νὰ ἀντλήσουμε ἰδέες, ἀκόμα καὶ φράσεις, πού ἐξασφαλίζουν αὐτὴν τὴν ποιότητα. Ὁρισμένοι ἐφημέριοι, ἐξ ἄλλου, πού δὲν ἐπιδίδονται στὴ διακονία τοῦ Ἄμβωνος, θὰ μπορούσαν, ἀντὶ γιὰ δικὸν τοὺς κήρυγμα, νὰ ἀναγνώσουν ἕνα σχετικὸ τμήμα ἀπ' τὴ γραμματεία αὐτή, ἀφοῦ τὸ μελετήσουν καλὰ, ὥστε νὰ τὸ ἀποδώσουν μὲ ἐπιτυχία. Ἄλλοι, τέλος, θὰ μπορούσαν νὰ περιορισθοῦν σὲ λίγα λόγια, βγαλμένα ἀπὸ τὴν καρδιά τους, τὰ ὁποῖα, μὲ τὸν αὐθορμητισμὸν τους, τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀπλότητά τους, θὰ ἔχουν ἀφυπνιστικὴ καὶ ἐποικοδομητικὴ ἐπίδραση στὸ ἐκκλησίασμα.

Πάντως τὸ κήρυγμα κατὰ τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἐπιβάλλεται μὲ ὁποιοδήποτε ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω τρόπους, γιατί ἡ ἐξ αὐτοῦ ψυχικὴ ὠφέλεια θὰ εἶναι ἀνυπολόγιστα μεγάλη. Ἄρκει, φυσικὰ, νὰ μὴ πρόκειται γιὰ προχειρολογίαις ἢ ἀπεροαντολογίαις.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὁμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

Ἐξ ἄλλου, ἕτερος ἅγιος, Μακάριος ὁ Αἰγύπτου λέγει: «τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐτὴ ἡ ταπεινωσις» (M. 601B). Ὁ δὲ Εὐάγριος ὁ Ποντικὸς δίδει τὸν ἀκόλουθον ὀρισμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ: «Χριστιανισμὸς ἐστὶ δόγμα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ πρακτικῆς καὶ φυσικῆς καὶ θεολογικῆς συνεστῶς» (M. 40, 1221). Καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει: «Ἐπεὶ δὲ γὰρ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ τῆς τῶν δογμάτων ὀρθότητος καὶ πολιτείας ὑγαίνουσαν ἀπαιτεῖ» (M. 59, 161, Ὁμιλ. εἰς Ἰω. 8, 6'). — Ἀδύνατον νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸν λόγον, καὶ ἀπλῶς ἔτι ἀναφέροντες, τὸ πλῆθος τῶν οὐσιαστικῶν, ἐπιθέτων, ἐπιρρημάτων καὶ κυρίων ὀνομάτων, ἅτινα ἐσχηματίσθησαν ἐκ τοῦ ὀνόματος «Χριστός». Διὸ καὶ παραπέμπομεν εἰς τὰ διάφορα Λεξικά, Ἐγκυκλοπαιδικὰ καὶ Θεολογικὰ καὶ κυρίως εἰς τὸ Πατερικὸν Λεξικὸν τοῦ Lampe σ. 1529 ἔ.

X, 2. «ζύμη»: ἡ λ. χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ Κ.Δ. ὡς εἰκὼν παρομοιώσεως τῆς προσπαθείας πού ὀφείλει ὁ χριστιανὸς νὰ καταβάλλῃ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν: Ματθ. 13,33. Λουκ. 13,21. Α' Κορ. 5,6. Γαλ. 5,9. Ἄλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ λ. λαμβάνεται ὡς τύπος φαυλότητος καὶ ἀμαρτίας. Π.χ. Ματθ. 16, 6,11,12. Μάρκ. 8,15. Λουκ. 12,1. Αὕτη εἶναι «ἡ κακὴ ζύμη» ἢ «ἡ παλαιὰ» πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ὁ Ἰουστ., Διάλ. M. 6, 504: «τὰ παλαιὰ τῆς κακῆς ζύμης ἔργα». Τὰ δὲ Ψευδοκλημέντια (Ὁμιλ. Η', 17, παρὰ ΒΕΠΕΣ) τ. 1, 131,20 ἀναφέρουσιν: «ὁ Θεὸς αὐτοὺς (δηλ. τοὺς ἀμαρτωλοὺς) ὥσπερ κακὴν ζύμην ἐξελεῖν ἐβουλεύετο...». Λόγον μακρὸν περὶ «ζύμης παλαιᾶς καὶ νέας», ἤτοι Π. καὶ Κ.Δ., κάμνει ὁ Χρυσόστομος ἐν τῇ 15 ὀμιλ. εἰς τὴν Α' Κορ. ἐπιστ. τοῦ Παύλου (M. 61, 125-130). Ὁ Κύριλλος Ἀλεξ. λέγει: «Ζύμη γὰρ αἰεὶ παρά γε ταῖς θεοπνεύστοις Γραφαῖς, φαυλότητος καὶ ἀμαρτίας εἰς τύπον παραλαμβάνεται» (M. 77, 824C. 76, 996B). Θεοδωρ. Κύρου, M. 80, 305A: «Οἴμαι τοίνυν, διὰ μὲν τῆς ζύμης τὴν παλαιότητα τῆς πονηρίας αἰνίττεσθαι». Πβλ. τοῦ αὐτοῦ ἐν M. 82, 261D.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 66 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

Τὸ Κράτος καὶ τὸ Ἰδεώδες τῆς Παιδείας

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Εἶναι περιττὸ νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ ὀρθὴ ἱεράρχηση τῶν πολιτιστικῶν ἀξιῶν μέσα στὸ πολύπτυχο, πολυδιάστατο καὶ πλουραλιστικὸ κράτος τοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶναι κάτι τὸ στατικό. Ἐξαρτᾶται ὄχι μόνο ἀπ' τὸ κοσμοεἶδωλο, τὴν κοσμοθεωρία, τὸ ἀνθρωποεἶδωλο καὶ τὴ βιοθεωρία τῶν ὑποκειμένων τῆς πολιτικῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ταλέντο, τὸν χαρισματικὸ ἐξοπλισμὸ καὶ τὴν ἐνορατικὴ ἢ διαισθητικὴ ἰκανότητά τους. Οἱ διάφορες πτυχὲς τῆς πραγματικότητος καὶ τοῦ εἶναι μέσα στίς συχνὰ διαλεκτικὲς σχέσεις τους ἔχουν δυναμικὴ καὶ μεταβαλλομένη ὑφή, ἡ ὁποία ἀντανακλάται καὶ στίς ἀξίες πὺν ἰλοποιοῦνται μέσα στίς μεταβαλλόμενες αὐτὲς περιοχὲς τοῦ ὄντος. Ὁ δυναμικὸς αὐτὸς χαρακτήρ τῆς ὄντολογικῆς καὶ ἀξιολογικῆς σφαίρας δικαιώνει τὸν Max Weber, πὺν θὰ ἤθελε κατ' ἐξοχὴν γιὰ τὸν πολιτικὸ τὸν συνδυασμὸ τῆς «ἠθικῆς τοῦ φρονήματος» (Gesinnungsethik) πρὸς τὴν «ἠθικὴ τῆς εὐθύνης» (Verantwortungsethik). Μιὰ συμπεριφορὰ ἀπλῶς ἐξ ἠθικοῦ φρονήματος, πὺν δὲν ἐξετάζει ὑπεύθυνα τίς συνέπειες τῆς πράξεως μέσα στὴν συγκεκριμένη πραγματικότητα, θὰ μποροῦσε νὰ ἔχη καταστρεπτικὲς συνέπειες στὴν πολιτικὴ περιοχὴ. Τὰ ὑποκείμενα τῆς πολιτικῆς πράξεως μὲ αἴσθημα ἠθικῆς εὐθύνης, μὲ προσευχὴ καὶ μὲ θεῖο φωτισμὸ πρέπει νὰ ἐναρμονίζουσι τίς ἀτομικὲς πεποιθήσεις τους μὲ τὴν πραγματικότητα, μέσα στὴν ὁποία ζοῦν. Βέβαια ἡ δυναμικὴ αὐτὴ προσαρμογὴ τοῦ πολιτικοῦ σὲ καμία περίπτωση δὲν πρέπει νὰ θίγη τίς θεμελιώδεις ἀξίες (Grundwerte) πὺν ἰσχύουσι γιὰ ὄλους παντοῦ καὶ πάντοτε. Αὐτὲς ἀποκλείουσι ὁποιαδήποτε μορφή σχετικισμοῦ.

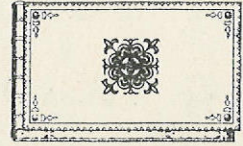
Ἡ σχέση Χριστιανικῆς Ἀξιολογίας καὶ Πολιτικῆς γίνεται κατ' ἐξοχὴν ὄρατὴ στὸν προσανατολισμὸ τῆς πολιτειακῆς παιδείας, ἡ ὁποία πάντοτε στηρίζεται στὸν μέγιστο κοινὸ παρονομαστὴ τοῦ ἰδεολογικοῦ καὶ ἀξιολογικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος, ἡ ὁποία μεταλαμπαδεύει στὴν νέα γενεὰ τίς θεμελιώδεις ἀξίες καὶ τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ τῆς.

Ὁ ἐνορχηστρωμένος προπαγανδισμὸς τοῦ ἰδεολογικοῦ ἀποχρωματισμοῦ ἢ τῆς ἀξιολογικῆς οὐδετερότητος τῆς καθ' ὄλου παιδείας ἀποσκοπεῖ συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ στὸ νὰ μείνη ὁ δρόμος ἀνοικτὸς γιὰ τὴν εἰσβολὴ ἄλλης ἰδεολογίας. Ὅπως ἐλέχθη, μερικοὶ θολώνουσι τὰ νερά, γιὰ νὰ ἀποτρέπουσι ἄλλους νὰ ἐπιδίδωνται στὴν πνευματικὴ ἀλείψα, ἐνῶ οἱ ἴδιοι πυρετωδῶς ἐτοιμάζουσι γιὰ τὰ ψάρια δίκτυα καὶ δολώματα. Ὁ ἄκρος καὶ ἀπόλυτος νυχίλισμὸς εἶναι φαινομενικὸς καὶ ὄχι πραγματικὸς. Ἡ ἄρνηση τοῦ Ὑπερβατικοῦ ἢ τῆς Θεοσεκίας ὁδηγεῖ στὴν δημιουργίαν νοθευμένων ὑποκαταστάτων τους.

Βέβαια μέσα σὲ μιὰ δημοκρατικὴ κοινωνία ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως εἶναι κατανοητὰ ὁ πλουραλισμὸς καὶ ἡ ἐλεύθερη διακίνηση τῶν ἰδεῶν καὶ ἡ κριτικὴ αὐτῶν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνεται καὶ μέσα στὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ὑπὸ ὑπευθύνων προσώπων, γιὰ νὰ μποροῦσι οἱ ἐκπαιδευόμενοι νὰ ἀναπτύξουσι τὴν ὑγιὰ ἐκλεκτικὴ σκέψη καὶ νὰ αὐτοπροσδιορισθοῦσι. Ἀλλὰ παιδεῖα πραγματικὴ χωρὶς χειραγωγοῦντα πρόσωπα, πὺν προσπαθοῦν νὰ κρούσουσι μέσα στὴν ψυχὴ τῆς νέας γενεᾶς χορδὲς ἀντίστοιχες πρὸς τίς παλλόμενες μέσα στὴν ἰδικὴ τους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξη. Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ὑπευθυνότης τῶν πολιτῶν, τίς ὁποῖες καθορίζει τὸ Σύνταγμα ὡς σκοπὸν τῆς παιδείας, δὲν ἐκδηλώνονται μπροστὰ στὸ Μῆδέν, ἀλλ' ἔχουσι πάντοτε ἀναφορικότητα πρὸς κάτι καὶ πρὸς ὄρισμένα κριτήρια. Ἐπομένως ἰδεολογικὸς ἀποχρωματισμὸς τῆς παιδείας μας εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξη. Μερικοὶ τομεῖς τῆς συνολικῆς παιδείας καὶ ἀσφαλῶς ἡ θεσμοθετημένη ἐκπαίδευση θὰ ἦταν δυνατόν σὲ μιάν ἀποφράδα συγκυρία τῆς ἐθνικῆς ζωῆς νὰ ἐξαναγκασθοῦν ὄχι πρὸς ἀποχρωματισμὸ, ἀλλὰ πρὸς χρωματικὴ μεταλλαγὴ. Θὰ ἦταν δυνατόν, ὁ μὴ γένοιτο, νὰ καταργηθῇ στὸ μέλλον ἡ κυανόλευκος καὶ νὰ ὑποχρεωθοῦν μελανοχίτωνες ἢ ἐρυθροχίτωνες μαθητὲς καὶ σπουδαστὲς νὰ ὑφίστανται διαβουκόληση ὑπὸ μιάν μέλαινα ἢ ἐρυθρὰ ἰδεολογικὴ σημαία. Τὴν θέση στὸν κενὸ θρόνον μιᾶς ἰδεολογίας καταλαμβάνει ὁποσδήποτε ἓνα ἄλλο ἰδεολογικὸ σχῆμα. Ἡ εἰλικρίνεια λοιπὸν ἀπαιτεῖ νὰ διακηρυχθῇ, ὅτι κατὰ τὴ συζήτηση πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς παιδείας πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ τὸ προσωπεῖο τῆς ἰδεολογικῆς ἢ ἀξιολογικῆς οὐδετερότητος. Κατὰ τὴ συζήτηση αὐτὴ τὸ ζητούμενο σὲ τελευταία ἀνάλυση δὲν εἶναι ἡ ἐπίτευξη τοῦ κοσμοθεωριακοῦ ἢ βιοθεωριακοῦ ἀποχρωματισμοῦ, δηλαδὴ τοῦ πνευματικοῦ μηδενισμοῦ. Τὸ ζητούμενο εἶναι ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἀξιολογικῶν κριτηρίων τῆς ἐκλογῆς μεταξὺ τοῦ α' ἢ τοῦ β' χρώματος, μεταξὺ τῆς α' ἢ β' ἰδεολογικῆς ταυτότητος τῆς παιδείας.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἰωάννας Τσάτσου, Ἀπὸ τὸ τετράδιό μου.
Ῥορὲς τοῦ Σινᾶ. Ἀθήνα 1981, σσ. 110.

Σόλωνος Π. Κυδωνιάτου, Ἀναδρομὴ
στὴν Παράδοση, Ἀθήνα 1982.

1. Ἡ Κυρία Ἰωάννα Τσάτσου κατέχει διακεκριμένη θέσιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα. Εἶναι ἀξιολογώμενη ἢ εὐχέρεια, μὲ τὴν ὁποίαν συντάσσει τὰ δοκίμιά της, θεραπεύουσα ἐπιτυχῶς τόσο τὸν πεζὸν, ὅσον καὶ τὸν ποιητικὸν λόγον. Τὸ ὅλον συγγραφικὸν της ἔργον διακρίνεται μὲ ἀξιοζήλευτον διὰ τὸν πλοῦτόν της θεματογραφίαν. Ὅλα τὰ ἔργα της, πεζὰ καὶ ποιητικά, φεγγοδολοῦν διὰ μέσου τῶν σελίδων ὑψηλὰ νοήματα, μεστὰ εὐγενῶν ἰδεῶν καὶ ποικίλων συναισθημάτων. Αἱ ἰδέαι της εἶναι ἀσφαλῶς προὐδὸν μεταφυσικοῦ στοχασμοῦ καὶ προσωπικοῦ διώκτου, μὲ κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμά των τὴν Ἀγάπην πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὸ Γένος ἡμῶν.

2. Καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας δοκίμιον ἀποτελεῖ οἰονεὶ λογοτεχνικὸν «Ὀδοιπορικόν» εἰς τὴν Ἱερὰν Μοῆν τῶν Σινᾶ. Ἀληθὲς ἐντρυφήμα διὰ πᾶσαν Ἑλληνικὴν Ψυχὴν. Καὶ τοῦτο, διότι τὸ βιβλίδιον μὲ τὸ λιτὸν καὶ συνάμα περιεκτικὸν ὑφολογικὸν τοῦ περιγράμματι μὲ τὴν ἀνοδοῦσαν ποιητικὴν του εὐαισθησίαν μὲ τὴν φωτεινὴν ἀντίληψιν τῆς διατυπώσεως τῶν ἐνοιῶν τῆς Θρησκείας καὶ φιλοπατρίας ποῦ διέπουν ὅλα τὰ ἔργα της καὶ ἰδιαιτέρως τὸ κρινόμενον, μᾶς μεταφέρει ἢ τοῦ λόγου δοκιμωτάτη δημιουργὸς καὶ πλαστοργὸς εἰς σφαῖρας πνευματικᾶς, παμιοργὸς καὶ πλαστοργὸς εἰς σφαῖρας πνευματικᾶς, παρὰδεισιακῆς ὠραιότητος.

3. Ἡ Κυρία Ἰωάννα Τσάτσου μὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας ἔργιδιον ἀποδίδει, ὑπὸ τύπον Ἡμερολογίου, τὰς ἐντυπώσεις καὶ τὰς πνευματικὰς ἐμπειρίας, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισεν ἐκ τοῦ προσκυνηματικοῦ ταξιδίου της εἰς τὴν πνευματικὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Θεοθαδίστου Ὄρους Σινᾶ. Τοῦ πεζοῦ κειμένου της, προηγεῖται θαυμάσιον ποίημα, φέρον τὸν τίτλον: «Σινᾶ!» Ἀποτελεῖ τὸ ποίημα τοῦτο λυρικὴν εἰσαγωγήν τῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισεν αὐτὴ ἐκ τῆς «ἑρᾶς τῆς ἀποδημίας» καὶ ὀδοιπορίας. Μὲ συνεκίνησαν οἱ λόγοι της: «Εἶναι ἀπλὸ νὰ εἶσαι καλὸς καὶ δίκαιος. Τὸ δύσκολο νὰ δίνεσαι, ἔταν μέσα σου χιτίζεις ἕνα φρούριο ἀπόρητο!» Πόση θρησκευτικὴ ἀλήθεια κρύβουν οἱ λόγοι αὐτοί, μάλιστα δι' ἕνα θεολόγον!

4. Βιβλίδιον ἀξιανάγνωστον. Πολύτιμον μαργαριτάρι μέσα εἰς τὸ πλοῦσιον συγγραφικὸν καὶ ποιητικὸν ἔργον τῆς ἀνταξίας ἀδελφῆς τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Σεφέρη καὶ λογοτέχνιδος.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς καὶ αἱ δομαὶ τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας ὀδηγοῦν εἰς τὴν τυποποίησιν καὶ τὸν ἀφανισμόν κάθε παραδοσιακοῦ στοιχείου, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Σόλων Π. Κυδωνιάτης ποῦ χρόνια τώρα ἀγωνίζεται διὰ τὴν διάσωσιν καὶ συνέχισιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μας κληρονομίας, ἔρχεται μὲ τὸ μεστὸν καὶ πυκνὸν αὐτὸ δοκίμιόν του νὰ κρούσῃ τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐθνικὴν μας ἐπιβίωσιν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἑλληνορθόδοξου τουτότητος τοῦ λαοῦ μας.

Ἐπισκοπῶν ὅλας τὰς πτυχὰς τοῦ ἐθνικοῦ καὶ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ μας, ἐπισημαίνει τοὺς παράγοντας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ παρελθὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ ποῦ λέγεται ἑλληνικὴ πολιτιστικὴ παράδοσις καὶ ποῦ ἂν ἐκλείψουν θὰ μεταβάλλουν τὴν Ἑλλάδα εἰς «ἔρημον χώραν» μὲ λίαν σοβαρὰς ἐπιπτώσεις εἰς τὸν ἐθνικὸν καὶ πνευματικὸν βίον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν (τουρισμὸς κ.λπ.).

Ἐνώπιον καὶ ἡμεῖς τὴν φωνὴν μας μὲ τὸν κ. Κυδωνιάτην. Ναι, «ἡ πορεία τῆς Ἑλλάδος μπορεῖ νὰ συνεχισθῆ», διότι πράγματι:

«Ὁ ἴδιος τόπος γεννᾷ πάντα τοὺς ἰδίους ἀνθρώπους. Πολλὰ συμπτώματα δείχνουν ὅτι στὴν Ἑλλάδα ἡ μνήμη δὲν νεκρώθηκε τελείως. Τὰ δὲ συναισθηματικὰ ἀποθέματα τοῦ Ἑλλήνα εἶναι ἀπέραντα καὶ ἀπύθμενη ἢ δύναμι τῆς βουλῆσεώς του. Ἀρκεῖ νὰ διασωθῆ ἡ γύρω μας φύσι - ὀδηγός, ὁ μέγας αὐτὸς ἐμπνευστὴς συναισθημάτων. Ὑστερα ἀπὸ μίαν γενιᾶν σωστὴ ἐκπολιτιστικὴ διδασκαλία καὶ ἀνατροφή ὁ Ἕλλην θὰ ἔρῃ τὸν σωστὸ δρόμον».

Καὶ τὸ βιβλίδιον τοῦ κ. Κυδωνιάτη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁ καλύτερος ὀδηγός.

Κ. Γ. Μ.

Κυριακού Ἰ. Βαλαδάνη: «Τί κι ἄν...»
Ποιήματα. 1982.

Ὁ ποιητὴς, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων λυρικῶν συλλογῶν του, διαπνέεται ἀπὸ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὰ εὐαγγελικὰ ἰδεώδη. Οἱ στίχοι του, ἀνήκοντες εἰς τὴν νεωτέραν τεχνολογίαν, διακρίνονται διὰ τὴν προσεκτικὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ πνευματικοῦ χυμοῦ των.

Κ. Γ. Μ.

ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ & Η ΤΡΥΦΕΡΗ ΗΛΙΚΙΑ*

Του κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Έτσι, ειδικά, τὸ Ψαλτήρι ἀνήκει στὴν ἱστορία τῆς ἐθνικῆς μας παιδείας. Τὸ μεγαλύτερο μέρος του εἶναι ὄντως ἀπὸ τὰ προσφύστερα γιὰ τὴ νεότητα θρησκευτικὰ ἀναγνώσματα. Ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις προσφύστερα, χωρὶς νὰ παραμερισθεῖ καὶ ἡ αἰσθητικὴ.

Ἡ βιβλικὴ ποίηση εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πρὸ θαυμαστὲς τοῦ κόσμου. Ἐνέχει, ἐπιδεικτικὰ (μορφικὰ) καὶ οὐσιαστικὰ (περιεχόμενα), ἀξία πανθομολογούμενη, ποὺ ὁ χρόνος δὲν τὴ φθείρει. Εἶναι πάντα μιὰ ποίηση ζῶσα, μὲ κάλλη ἀμάραντα, μάλιστα πρὸ κοντὰ στὴ μοντέρνα ἢ καὶ ξεπερνώντας τὴ σὲ τόλμη. Αὐτὴ τὴν ἀθανασία τὴν κερδίζει ὄχι στὸ στενὸ κύκλο τῶν εἰδημόνων κάθε ἐποχῆς ἢ τόπου, ἀλλὰ στὸ εὐρύτατο πεδίο ἐκατομμυρίων πιστῶν σὲ ὅλες τὶς γενεές.

Στὴ Βίβλο, ὅπου διασώθηκαν τὰ ἐπιτεύγματά της, μᾶς θαμπώνει ὁ μοναδικὰ θρησκευτικὸς χαρακτήρας της. Εἶναι ἄκρατα θρησκευτικὴ ποίηση. Ἀνήκουν σ' αὐτὴ τὰ πρὸ πολλὰ ἀπὸ τὰ προφητικὰ βιβλία, ἐκεῖνο τοῦ Ἰώβ, οἱ Παροιμίες, ὁ Ἐκκλησιαστής, τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, ἡ Σοφία Σολομώντος καὶ ἡ Σοφία Σειράχ.

Κατὰ τὸν καθηγητὴ στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν Β. Βέλλα, σχετικὰ μὲ τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς ἐβραϊκῆς ποίησης, ποὺ ἀπαντοῦν, λίγο-πολύ, στοὺς Ψαλμοὺς, «οἱ ποιητὰ χρησιμοποιοῦν πολλὰ κὶς λέξεις ἀρχαίας καὶ σπανίας... διὰ νὰ δώσουν ἀσυνήθη τόνον εἰς τὸν λόγον. Εἶναι πράγματι πλούσιοι εἰς εἰκόνας, τὰς ὁποίας εὐστόχως ἐκλέγουν καὶ τοποθετοῦν εἰς κατάλληλον θέσιν. Αἱ εἰκόνες δὲν ἐπιτυλίσσονται ἐν λεπτομερείᾳ, ἀλλ' ἐναλλάσσονται γοργά, ὅπερ καὶ προσδίδει εἰς τὸ ποίημα τὴν μεγαλύτεραν ζωηρότητα. Σπανίως αἱ εἰκόνες εἶναι τολμηραὶ καὶ ὑπερφυσικαί, τοῦτο δὲ συμβαίνει ἰδίως εἰς τοὺς ἐσχολογικοὺς Ψαλμοὺς. Σχεδὸν ὅλοι ἔχουν τὴν φυσικότητα καὶ τὴν ἐπιβλητικὴν ἀπλότητα καὶ λαμβάνονται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον,

ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως... Πρὸς ζωηρότεραν παράστασιν, οἱ ποιητὰ προσωποποιοῦν ἄψυχα ἀντικείμενα» (Β. Βέλλα, Ἐκλεκτοὶ Ψαλμοί, 1955).

Σ' αὐτὰ, ἂς προσθέσουμε γνωρίσματα ἀσιατικὰ, τὴν ψυχικὴν θερμὴν καὶ τὴν ἀδιαφορία γιὰ τὴν πέρα ὡς πέρα λογικὴ ἔκφραση.

Ἀλλὰ, παρὰ τὴν ἀποκλειστικὴν παρουσία τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου στὴ Βίβλο, δὲν ἦταν σωστὸ νὰ ὑποθέταμε ὅτι μονάχα αὐτοῦ τοῦ εἶδους λυρισμὸ καλλιέργησε τὸ ἐβραϊκὸ ἔθνος κατὰ τὴν ἱστορικὴ του πορεία. Ἦδη, ἀπὸ νωρὶς, στὴ Βίβλο βλέπουμε ποιητικὰ αἰνίγματα, παροιμίες καὶ γνωμικὰ (Κριταὶ ιδ' 4-18), ποὺ προοιωνίζονται τὴν κατοπινὴν διδακτικὴν ποίηση (Ἐκκλησιαστής, Παροιμίαι, Σοφία Σολομώντος, Σοφία Σειράχ).

Οἱ Ἑβραῖοι, λαὸς ποὺ ἤξερε νὰ βλέπει μὲ φαντασία τὴν ὁμορφίαν τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσης, ἐκδήλωσε αὐτὴ τὴν ἰκανότητά του καὶ στὴν ποίηση. Τραγούδησε τὴ ζωὴ καὶ τὴ φύση ὄχι μονάχα μέσα στὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ καθαρὰ κοσμικὸ πρῖσμα. Ὁ ἴδιος ἐπιστήμονας, ποὺ ἀναφέραμε, βλέπει ἰχνη αὐτῆς τῆς κοσμικῆς ποίησης μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Συγκεκριμένα, στὰ: Γένεση δ' 23 κ.ἐξ., Ἀριθμοὶ κα' 17 κ. ἐξ., κα' 27-30, Κριτῆς ιδ' 14-18, Α' Βασιλειῶν ιη' 7, Β' Βασιλειῶν α' 18-27, γ' 33 κ. ἐξ.

Ἄς δρέψουμε, ἀπὸ τὸ λειμῶνα τοῦ Ψαλτηρίου, μερικὰ φραστικὰ ἄνθη, προερχόμενα ἀπὸ ποιήματα ποὺ ἐπιγράφονται σ' ὄνομα τοῦ Δαβὶδ, ἔχοντας δηλαδὴ πιθανότητα νὰ εἶναι προΐοντα τοῦ καλάμου του. Σ' αὐτὰ τὰ ἄνθη, θαυμάζει κανεὶς τὸν ἐξάισιο χυμὸ μᾶς ἀγνῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ χρώματα αἰθέριας ποίησης.

Ὁ ποιητὴς δὲν φτιάχνει τοὺς ψαλμοὺς ἀπλὰ γιὰ νὰ ἐκφράσει τὰ μύχια αἰσθημάτων του. Τοὺς φέρνει στὸ φῶς καὶ σὰν θυμιαμα τῆς θρησκευτικῆς τοῦ πείρας. Σχεδὸν πάντα, οἱ ἐπικλήσεις του βρίσκουν ἀνταπόκριση ἀνωθεν. «Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με εἰσήκουσάς μου... ἐν θλί-

ψει ἐπλάτυνάς με» (δ' 2), ἐκμυστηρεύεται. Δὲν ἄφησε ἀναπάντητὴ τὴν προσευχή μου. Καὶ ὅταν μ' ἔστιβε τὸ κακὸ, μὲ λύτρωσες, χαρίζοντάς μου ἄλλα, ἄνεση.

Οἱ πρὸ πολλοὶ ψαλμοί, ἀφοῦ εἶναι προσευχῆς, ἔχουν τὴ μορφή διαλόγου μὲ τὸν Κύριο ποῦ, καθὼς λέει ὁ Κλωντέλ, «μᾶς μιλά μὲ τὰ λόγια τοῦ τοῦ λέμε». Ἀλλὰ, κάποτε, ἀπευθύνονται καὶ στὸν πλησίον, παίρνοντας διδακτικὴν χροιά. Σὰν τὸ στίχο: «Ὁργίσεθε καὶ μὴ ἀμαρτάνετε» (δ' 3). Εἶναι μιὰ ἀνωθεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τοῦ ψαλμοδοῦ ἐμπνευσμένη συμβουλή. Ἡ ὀργὴ εἶναι ἓνα εὐγενικὸ ἰδίωμα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Πότε: «Ὅταν τὰ κίνητρά της διέπονται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης, τῆς προσήλωσης σὲ ὑψηλὰ ἰδανικά. Ὁργιζόμεστε ἔτσι ὅταν ἀγανακτοῦμε γιὰ ὅτι ἀνόσιο συμβαίνει γύρω μας. Αὐτὴ ἢ ὀργὴ δὲν εἶναι ἀμαρτία, ὅπως ὁ συνηθισμένος, ἀχαλίνωτος καὶ παράλογος θυμὸς. Μήπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀπαθής, χάρι στὴν τέλεια φύση του, Κύριος, δὲν συμπεριφέρεται κάπως ἀνάλογα; «Ἐμίσησες πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν» (ε' 6). Ἀπεχθάνεται τὰ τέκνα του ἐκεῖνα ποὺ τελοῦν κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς ἀνομίας.

Τὴν προσευχὴ, ἡ πείρα μας τὴ φανερώνει ὄχι πάντα σὰν ἓνα μακάριο ἐνασχόλημα. Δὲν εἶναι ὁπωσδήποτε μιὰ σύγχρονη ἀπόκριση στὸν ἑαυτὸ της. Εἶναι καὶ ἐναγώνια, ὀδυνηρὴ κατάσταση. Θυμᾶται ὁ ποιητῆς: «Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου». Καὶ περιμένει: «Λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω» (στ' 7). Ζωντανή, παρακτικὴ εἰκόνα μᾶς δλονύκτιας προσμονῆς τοῦ θεικοῦ ἐλέους ποῦ, συχνά, στὴ Βίβλο, τοποθετεῖται τὸ φαινόμεμά του κατὰ τὸ ξημέρωμα, ἐνῶ ἡ θλίψη συμβολίζεται μὲ τὴ νύχτα*.

* Πρβλ. καὶ τὰ: «Ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μου, ἐπεσκέψα νυκτός» (ιστ' 3). «Κύριε ὁ Θεός μου, φωτισεὶς τὸ σκότος μου» (ιζ' 29). «Ἀγαλλιάσμαι τὸ πρῶτὸ τὸ ἔλεός σου» (νη' 17). «Ἄκου στὸν ποίησόν μοι τὸ πρῶτὸ τὸ ἔλεός σου» (ρβ' 8). (Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 68 ἀριθ. τεύχ. 6

ΠΑΡΑΝΟΜΙΑ

Του Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

1

«Η αμερικανική εταιρία «Σκοπιά» ισχυρίζεται πως είναι νομιμόφρονη οργάνωση, δεν παρανομεί, σέβεται το «σύνταγμα και τους νόμους του ελληνικού κράτους, που απαγορεύουν τον προσηλυτισμό».

«Ο Ισχυρισμός αυτός δεν έχει ούτε ίχνος αληθείας, γιατί η εταιρία αυτή απειλεί τους οπαδούς της: "Αν δεν ασκήσετε προσηλυτισμό, θα σφαγείτε στον Άρμαγεδών!" Ίδου τα ίδια της τα λόγια:

«Το αίμα εκείνων που θα μπορούσαν να έχουν διαφύγει με κατάλληλη προειδοποίηση, θα το ζητήσει ο Ίεχωδά Θεός από το χέρι μας» (Σκοπιά 1956, σελ. 146).

Αφού ο Θεός θα ζητήσει από τους χιλιαστές την ευθύνη για το ότι κάποιος δεν μπόρεσε να διαφύγει από τη μεγάλη καταστροφή του Άρμαγεδώνος, σημαίνει πως δικό τους καθήκον είναι να προσπαθήσουν με κάθε τρό-

πο να τον βοηθήσουν να σωθεί, δηλαδή να μπή στο δέ-
θεν μόνο καταφύγιο που προσφέρει: τη σωτηρία, στη χι-
λιαστική οργάνωση. Αυτό είναι το σημείο που θέλει να
τονίσει το χιλιαστικό περιοδικό με το απόσπασμα που
αναφέραμε.

Είναι ακριβώς εκείνο, το οποίο προσπαθεί να παρα-
σιωπήσει στις πόρτες μας ή χιλιαστική οργάνωση, του-
λάχιστον στην αρχή αυτό που αρνείται κατηγορηματικά
σε επίσημα έγγραφα της προς το Υπουργείο Παιδείας
και Θρησκευμάτων. Με τον τρόπο αυτό η χιλιαστική
οργάνωση παρανομεί, όχι μόνο ενώπιον των ανθρώπων,
αλλά και ενώπιον του Θεού, γιατί ψεύδεται και το ψέμα
έχει την πηγή του στο Διάβολο, στον πατέρα του ψεύ-
δους, όχι στο Θεό.

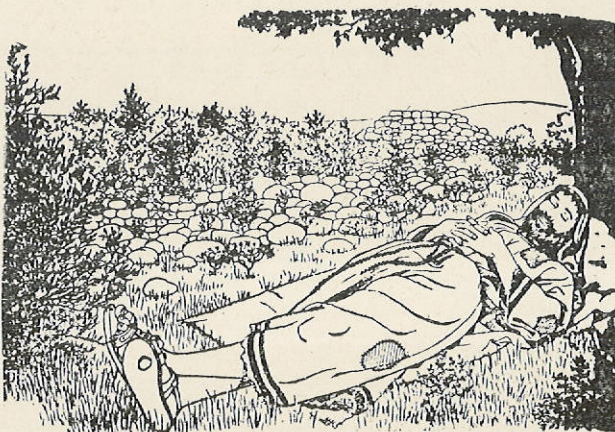
Αλλά εκτός αυτής της παρανομίας, με τη φράση:
αυτή ασκεί αφάνταστη ψυχολογική πίεση στα δύστυχα
θύματά της: οι λόγοι αυτοί αποτελούν γι' αυτά τρομε-
ρή απειλή: «Ο Άρμαγεδώνας, η μεγάλη σφαγή πλησιάζει,
τους λέγει. Όποιος επιθυμεί να μείνει ζωντανός
πρέπει να μπή στο καταφύγιο, δηλαδή στη χιλιαστική
οργάνωση, εγκαταλείποντας την προηγούμενη πίστι του,
οποιαδήποτε και αν είναι. Τουτό ισχύει ιδιαίτερω για
τους ορθόδοξους χριστιανούς, γιατί η ορθόδοξη Έκκλη-
σία, λέγει η χιλιαστική οργάνωση, είναι η Βαβυλώνα ή
πόρνη, θδέλυγμα ενώπιον του Θεού. "Αν αποτύχετε στο
έργο αυτό, το αίμα εκείνων που θα μπορούσαν να έχουν
διαφύγει με κατάλληλη προειδοποίηση, θα το ζητήσει
ο Ίεχωδά από τα χέρια σας!

Γιατί προδίνει: σ' αυτή την παρανομία ή χιλιαστική
οργάνωση; Γιατί ψεύδεται και δεν αποκαλύπτει τις αλη-
θινές της προθέσεις; Για να καλύψει άλλη παρανομία, τον
προσηλυτισμό. "Έτσι θα μπορέσει να επιτύχει τους σκοπούς
της: να παραπλανήσει τις Αρχές, να φθάσει στην επί-
σημη αναγνώριση που επιδιώκει.

Μήπως η διαπίστωση αυτή δεν είναι ακριβής; Ναι,
είναι, γιατί η χιλιαστική οργάνωση διδάσκει τους χιλια-
στές να χρησιμοποιούν στο από σπίτι σε σπίτι έργο τους
το δόλο. Δεν αποκαλύπτουν στις πόρτες μας τους αλη-
θινούς σκοπούς των, υποκρίνονται ανάλογα με τις περι-
πτώσεις, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για άπλοϊκούς ανθρώ-
πους, οι οποίοι: μάλιστα είναι προσηλωμένοι στην Έκ-

Συνέχεια στη σελ. 90

Η ΣΚΟΠΙΑ 1972 ΑΘΗΝΑΙ

Πρέπει να το βάλλωμε στην καρδιά μας: ο όκηνηρός χάνερ-
έχι μένο από ύλική άποψη, αλλά επίσης την
έπιδεικμασία του Θεού

«Οκηνηρός» θεωρείται ο χιλιαστής που δεν ανταποκρίνεται
στα «κατώτατα όρια» της εταιρίας στη διάθεση των προϊόν-
των της στην καταναλωτική αγορά.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ;

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρ. Θεολογίας, Φιλοσοφίας, Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Κολωνίας

Παρά τὸ γεγονός ὅτι κάθε συνειδητὸς Χριστιανὸς ζῆ δλόκληρο τὸν χρόνο —καθημερινά— τὴν ἀπερίγραπτη χαρά, πὸν προκαλεῖ ἢ πεποθήσι: ὅτι: ἡ γέννησι, τὸ ἔργο, ἡ θυσία καὶ ἡ Ἀνάστασι: τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δίνουν στὴν ζωὴ του ἓνα μοναδικὸ στὸ εἶδος του νόημα, ἀνήκει: ἡ στιγμή, πὸν ἀκούει: τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», στίς πιὸ ὠραίες στιγμὲς τῆς ζωῆς του. Γιατί αὐτὲς οἱ δυὸ λέξεις δυναμώνουν τὴν πίστι του ὅτι: εἶναι πλασμένος γιὰ τὴν αἰωνιότητα, καθὼς καὶ ὅτι: ἔχει τὸ καθήκον καὶ τὸ δικαίωμα νὰ δλέπει: τὴν ζωὴ του σὰν ἓνα μεγάλο δῶρο τοῦ Θεοῦ, δεδομένου ὅτι αὐτὴ ἡ ζωὴ ἀνήκει: στὸ αἰώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν τελικὴ λύτρωσι: τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὸ κάθε εἶδος κακὸ.

Μὲ ἄλλα λόγια: ἡ Ἀνάστασι: τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς πείθει: μὲν ὅτι: ὑπάρχει: ζωὴ μετὰ τὸν θάνατο. Συγχρόνως, ὅμως, δοηθεῖ: κάθε Χριστιανὸ νὰ δώσει: στὴν ζωὴ του, πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο, ἓνα καινούργιο, δυναμικὸ περιεχόμενο, δείχνοντάς του, συγχρόνως, ὅτι: τὸ ἄν ὑπάρχει: ζωὴ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο ἀνήκει: στὰ πιὸ σοβαρὰ προβλήματα, πὸν πρέπει: ν' ἀπασχολοῦν: κάθε ἄνθρωπο, πὸν δὲν ταυτίζει: τὴν ἔννοια ζωὴ με μιά ἐπιπόλαιη ἱκανοποίησι: τῶν ὕλικῶν του ἀναγκῶν καὶ πὸν εἶναι: σὲ θέσι: νὰ διαπιστώνει: καθημερινά: ὅτι: ὑπάρχει: ἓνα εἶδος ζωῆς, πὸν εἶναι: πολὺ πιὸ χειρότερη ἀπὸ τὸν θάνατο, γιατί αὐτὸ τὸ εἶδος ζωῆς μεταβάλλει: τὸν ἄνθρωπο σὲ ζωντανό, σωματικὸ, πνευματικὸ καὶ ψυχικὸ πνεῦμα.

Τέτοια σωματικά, πνευματικά καὶ ψυχικά πτώματα ἀνήκουν, κυρίως, στοὺς καταστρεπτικούς καρποὺς ἐκείνων τῶν κοινωνιῶν πὸν —ἂν καὶ συνηθίζουμε νὰ τίς χαρακτηρίζουμε σὰν «πλούσιες» καὶ «πολιτισμένες»— ρυθμίζουν τὴν ζωὴ τῶν μελῶν τους με κριτήριο ἓνα σύστημα ἄξιῶν, τοῦ ὁποῦοῦ κύριο χαρακτηριστικὸ εἶναι: ἓνας χυδαῖος, πρακτικὸς ὕλισμός, πὸν παράγει:, συνεχῶς, «ἀνθρώπους χωρὶς πνεῦμα», καθὼς καὶ «ἀνθρώπους τῶν ἀπολαύσεων χωρὶς καρδιά». Δὲν εἶναι, λοιπόν, τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι, μέσα στὰ πλαίσια αὐτῶν τῶν κοινωνιῶν, ἀξάνει, συνεχῶς, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων —ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν— κυρίως δὲ τῶν νέων πὸν αὐτοκτονοῦν ἢ καταστρέφουν τὴν ζωὴ τους, ζητώντας τὴν λύτρωσί: τους στὰ ναρκωτικά.

Ὅταν δὲ ἓνας συνειδητὸς καὶ πιστὸς Χριστιανὸς ἀκούει: ἢ διαβάξει: ὅτι: ἓνας νέος ἢ μιά νέα αὐτοκτόνησαν,

νοιώθει: ἀκόμη περισσότερο τὸ τί σημαίνει Χριστιανικὴ πίστι: πίστι δηλαδὴ στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ εἰδικὰ στὸ ὅτι: ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ζῆ, χαρίζοντας, συνεχῶς, σ' ἐκείνους πὸν πιστεύουν στὴν δυνάμει του, μιά γνήσια καὶ χαρούμενη ζωὴ: πρὶν καὶ μετὰ τὸν θάνατο. Μὲ ἄλλα λόγια: νοιώθει: ὅτι: χωρὶς αὐτὴ τὴν πίστι ἡ ζωὴ μεταβάλλεται: σὲ ἀτέλειωτο μαρτύριο. Γιατί χωρὶς αὐτὴ τὴν πίστι εἶναι: καταδικασμένος νὰ συνεχίσει: μιά ζωὴ χωρὶς νόημα, πὸν εἶναι: ἰσοδύναμη με ἓνα «ἔσωτερικὸ θάνατο», πὸν εἶναι: χειρότερος ἀπὸ τὸν φυσικὸ θάνατο.

Γιὰ τοῦτο τὸν λόγο βασικὸ ἐλατήριο κάθε φιλοδοξίας καὶ κάθε πράξεως ἐνὸς συνειδητοῦ Χριστιανοῦ πρέπει: νὰ εἶναι: ἡ ἐπιθυμία του νὰ μείνει: κοντὰ στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ μέχρι: τὴν τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του. Γιατί ξέρε: ὅτι: ἡ ἀπώλεια τῆς χριστιανικῆς του πίστεως θὰ συντελέσει: στὴν ἀπᾶνθρωποποίησι: του καὶ στὴν μεταβολὴ του σὲ ζῶο με ἀνθρώπινη μορφή, με τελικὸ ἀποτέλεσμα τὴν συνθηκολόγησι: του μ' αὐτὴ τὴν κατάστασι.

Αὐτὴ δὲ ἡ συνθηκολόγησι: μπορεῖ νὰ οδηγήσει —στὴν πιὸ εὐνοϊκὴ περίπτωσι:— σὲ μιά αὐτοϊκανοποίησι:, πὸν ἐμποδίζει: κάθε σκέψι: καὶ κάθε πράξι:, πὸν μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ: ἀνθρώπινη: τὴν αὐτοκριτικὴ, τὸν πόνο γιὰ τὸ ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ κακὸ, τὴν χαρά, τὴν ἀλληλεγγύη, τὴν ἀγάπη κ.λπ. Ἡ συνθηκολόγησι: αὐτὴ ὅμως μπορεῖ νὰ ἔχει: ἀκόμη πιὸ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὰ ἄτομα καὶ τὴν κοινωνία: Γιατί μπορεῖ νὰ μεταβάλλει: τὸν ἄνθρωπο σὲ ἐπικίνδυνο θηρίο πὸν —γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει: τίς ἐπιθυμίες του— χρησιμοποιεῖ: μέσα, τὰ ὁποῖα εἶναι: σὲ θέσι: νὰ καταστρέψουν τὸ περιβάλλον του.

Στὸ ἐρώτημα λοιπὸν πὸν μᾶς ἀπασχολεῖ —ἂν ὑπάρχει: δηλαδὴ ζωὴ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο— μποροῦμε νὰ δώσουμε μιά θετικὴ ἀπάντησι: μόνο στὴν περίπτωσι:, πὸν ταυτίζουμε τὴν ζωὴ μας με μιά δραστηριότητα, τῆς ὁποῖας ἐλατήριο καὶ τελικὸς σκοπὸς εἶναι: ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ του περιβάλλοντος με βάση: τὴν διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πὸν δίνει: στὴν ζωὴ καινούργιο νόημα καὶ καινούργιο περιεχόμενο. Τοῦτο πάλι: σημαίνει: ὅτι: καὶ ὁ θάνατος ἀποκτᾶ καινούργιο νόημα. Γιατί σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι: ὁ θάνατος εἶναι: τὸ φυσικὸ καὶ τὸ αὐτονόητο τέλος μιάς γεμάτης ἀπὸ νόημα ζωῆς: ἓνα τέλος, πὸν ὁ Χριστιανὸς τὸ περιμένει: ἡρεμα σὰν κάτι: τὸ φυσικὸ. Ἀποκτώντας δὲ ὁ θάνατος ἓνα καινούργιο νόημα κάνει: τὴν ζωὴ ἀκόμα πιὸ χαρούμενη, δεδομένου ὅτι: —γιὰ τὸν Χριστιανὸ— ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἀποτελοῦν: μιά συνέχεια:, χωρὶς τέλος, τὴν ὁποῖα συνειδητοποιοῦμε ἀκόμα περισσότερο κάθε φορὰ, πὸν ἀκούμε τὸ χαρμόσυνο μῆνυμα: «Χριστὸς Ἀνέστη».

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ*

Τοῦ Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Ἱ. Εὐαγγελιστρίας Τήνου

Ἀκόμη, παλαιότερα συνήθως, οἱ προσκυνητὲς τῆς Σμύρνης ἔφεραν ζῶα — ἀφιερώματα ποῦ στόλιζαν μὲ πολύτιμα ὑφάσματα καὶ τὰ παρέδιδαν στὴν ἐπιτροπὴ τοῦ Ναοῦ πρὸς ἐκποίηση. Ἄλλοι καὶ ἰδίως γυναῖκες ἔφεραν καὶ ἐναπέθεταν πρὸ τῆς ἀγίας Εἰκόνας τὴν κόμη τους σὲ ἀντάλλαγμα ἀπαλλαγῆς τους ἀπὸ κάποια ἀσθένεια ἢ ἐκπληρώσεως κάποιου πόθου.

Ὅλοι ἀνεξαιρέτως παίρνουν λάδι εὐλογημένο ἀπὸ τὸ καντήλι τῆς Θεοτόκου καὶ χῶμα ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ θρέθηκε ἢ εἰκόνα, τὰ ὁποῖα φυλάγουν μὲ πολλὴ εὐλάβεια στὸ σπίτι τους.

Μὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐκδηλώσεις θέλουν οἱ προσκυνητὲς νὰ ἐκφράσουν τὴ λατρεία καὶ ἀγάπη τους στὴν Παναγία. Κάνουν ὅ,τι πιστεύουν, ὅ,τι αἰσθάνονται καὶ ὅπως ἢ παράδοσι τοὺς τὸ ἔχει διδάξει. Ἐφ' ὅσον οἱ ἐκφράσεις καὶ οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς θγαίνουσι ἀπὸ ἀπλὲς καρδιές, ὅπωςδὴποτε ἢ Παναγία θὰ τὶς δέχεται καὶ θὰ ἀναποδίδει τὸ δῶρημα «πρὸς τὸ συμφέρον τῆς αἰτήσεως». Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ στὸν ἄνθρωπο ποῦ πιστεύει καὶ ποῦ μὲ τέτοιους ἀπλοὺς καὶ πεζοὺς τρόπους ἐκδηλώνει τὴ θαθεῖά του πίστι καὶ εὐλάβεια.

9. Τὰ καυτὰ δάκρυα.

Στὴν Παναγία τῆς Τήνου δὲν συναντᾷ κανεὶς μόνο θαθεῖα πίστι, ἀλλὰ καὶ καυτὰ δάκρυα. Ὑπάρχει πλουσιοπάροχη ἢ χάρις, ἀλλὰ καὶ ἀμέτρητος ὁ πόνος. Κατακλύζεται ὁ Ναός, οἱ περιάλιοι χώροι, οἱ ξενῶνες ἀπὸ πονεμένους ἄνθρωπους ποῦ, ὅπως ὁ παράλυτος τῆς Βηθεσδα, περιμένουν τὴν ὥρα τοῦ θαύματος. Τυφλοί, παραλυτικοί, χωλοί, κωφάλαλοι, δαμονισμένοι, ἄνθρωποι ἀλκαχωμένοι ἀπὸ τὸν πόνο περιμένουν μὲ ἐλπίδα. Μικρὰ παιδιὰ μὲ τὴ μελαγχολία ζωγραφισμένη στὸ ἄθωο τους πρόσωπο, νέοι καὶ νέες μὲ τὸ χρῶμα τοῦ θανάτου, χωρὶς ἰκμάδα καὶ ζωὴ, γέροντες καὶ γερόντισσες μὲ θλέμμα ἀπογνώσεως, ζητοῦν ἀπὸ τὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ τὴ θεραπεία. Στὶς ἡμέρες τοῦ 15 Αὐγούστου τὸ νησί ὀλόκληρο γίνεται ἕνας τόπος δακρύων καὶ πένθους. Ὅχι μόνον οἱ πονεμένοι ἐπισκέπτες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ μόνιμοι κάτοικοι τοῦ νησιοῦ τὶς μέρες αὐτὲς ἀναστενάξουν, πονοῦν, δακρύζουν μπροστὰ στὸν ἀνθρώπινο πόνο. Ὅλοι περιμένουν τὸ θαῦμα. Παρ' ὅλη τὴν κίνησι καὶ τὸν θόρυβο, γιὰ τοὺς πολλοὺς οἱ μέρες αὐτὲς εἶναι μέρες θαθεῖας σιωπῆς. Μόνη τους παρηγοριὰ εἶναι ὁ Ναός τῆς Παναγίας ποῦ ἀπὸ τὴν αὐγὴ μέχρι τὸ δράδυ μὲ τὶς ἱερὰς ἀκολουθίας, μὲ τὸ θεῖο κήρυγμα, μὲ τὰ μυστήρια τοὺς ἐνισχύει καὶ τοὺς ὀπλιζει γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ἡ μέρα τῆς

ἐορτῆς εἶναι ἕνα ξέσπασμα χαρᾶς. Εἶναι τὸ Πάσχα τοῦ καλοκαιριοῦ ἢ ἡμέρα τῆς Κοιμήσεως ὄχι μόνον γιὰ τὸ τάφος τῆς Παναγίας ἔγινε «κλιμαξὴ πρὸς οὐρανόν» γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἀνεβάξει πνευματικὰ ὅλους τοὺς προσκυνητὰς. Ὅλοι ὕστερα φεύγουν θεραπευμένοι, ἐλάχιστοι στὸ σῶμα, ὅλοι ὁμῶς στὴν ψυχῇ.

Ὁ πόνος αὐτὸς τῶν ἀνθρώπων ἐπηρεάζει πολλὸν τὸν κάθε προσκυνητὴ. Πολλοὶ συγκινοῦνται, προσγειώνονται, ἀποβάλλουν κάθε ἐγωῖσμό καὶ ὀδηγοῦνται σὲ μετάνοια ἀπὸ τὴ θέα ἐνὸς παράλυτου ποῦ ὑπομένει, ἐνὸς τυφλοῦ ποῦ περιμένει νὰ ξημερώσει ἢ ἐνὸς δαμονιζόμενου ποῦ τὴν ὥρα τῆς κρίσεως του παραμορφώνεται, ἀποκαλύπτει πράξεις καὶ ἁμαρτήματα, κτυπιέται, ἀφρίζει καὶ ποῦ στὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τῆς Παναγίας τρέμει καὶ φρίττει.

Ἡ καλλίτερη συμπαράστασι τοὺς ἄνθρώπους αὐτοὺς εἶναι ἢ προσευχὴ καὶ τὸ «κλαίειν μετὰ κλαιόντων».

Ὁ πόνος γίνεται γιὰ τὸν καθένα ὁ μεγάλος παιδαγωγός. «Παραμυθία» γιὰ ὅλους εἶναι ἢ Παναγία. Τὸ περίεργο εἶναι, ὅτι ἐνῶ ὅλοι ἔχουν ἔλθει γιὰ νὰ θεραπευθοῦν, μετὰ τὴν ἐορτὴ βλέποντας ὅτι δὲν ἔγινε στὴν ἀρρώστεια τους καμμιά θελτίωσι, δὲν φεύγουν ἀγανακτισμένοι ἢ ἀπελπισμένοι, ἀλλὰ γεμάτοι χαρὰ καὶ ἐλπίδα. Τὸ θαῦμα ἢ αὐτοὺς γίνεται στὴν ψυχῇ. Τοὺς δίνει ἢ Παναγία τὴ δύναμι νὰ βαστοῦν τὸ Σταυρὸ τους. Τοὺς γεμίζει μὲ τὴ μακαρία ἐλπίδα, τοὺς δυναμώνει μὲ τὴν ὑπομονή.

Μακάρι νὰ μπορούσαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ περνοῦσαν μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν Τήνο τὸν 15 Αὐγούστο. Πολλὰ θὰ ἄλλαζαν στὴ ζωὴ τους.

10. Οἱ ψυχασθενεῖς.

Οἱ ἄρρωστοι αὐτῆς τῆς κατηγορίας παρουσιάζουν εἰδικὸ ἐνδιαφέρον. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποῦ ὑποφέρουν στὴν ψυχῇ, οἱ ἀγχώδεις τύποι, οἱ πάσχοντες ἀπὸ ψυχοπνευματικὰς διαταραχάς. Τοὺς ἀντικαθάνεται κανεὶς ἀπὸ τὴν δυσθυμία ποῦ ἔχουν, ἀπὸ τὸν ἐκνευρισμὸ τους καὶ ἀπὸ τὴν παράξενη συμπεριφορὰ τους. Ἐπίμονα ζητοῦν ἐξομολόγησι γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ἐνοχλή ποῦ τοὺς καταταραννεί. Πιστεύουν, ὅτι ὁ πνευματικὸς θὰ τοὺς κάνει καλά, ὅτι θὰ τοὺς βοηθήσει νὰ ξεπεράσουν τὸ πρόβλημά τους. Μὲ μιὰ σωστὴ ἀνάλυσι διαπιστώνει κανεὶς τὴ σύγκρουσι ποῦ προκάλεσε αὐτὴ τὴν κατάστασι. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι συνήθως ἄνθρωποι τῆς κοσμικῆς ζωῆς ποῦ δὲν βρῆκαν ἐκεῖνο ποῦ ζητοῦσαν καὶ ἀπογοητεύθηκαν. Ἄλλοι πάλι συνοδεύονται ἀπὸ φίλους ἢ συγγενεῖς. Μὲ τὴν πρώτη ἐπαφῇ δὲν διαπιστώνει κανεὶς κάτι: τὸ ἰδιαίτερα ἀνη-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 69 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

συχητικό. Με την σέ δάθος όμως συζήτησι ανακαλύπτει την κομματιασμένη προσωπικότητα. Είναι πολύ διδακτικές όλες οι περιπτώσεις των ψυχοπαθών. (Έδώ δὲν περιλαμβάνονται: οι θαρειές περιπτώσεις των ψυχοπαθών). Οι άνθρωποι αυτοί ζητούν την ελπίδα, τη σιγουριά, τη χαρά. Στην πλειοψηφία τους οι άρρωστοι αυτής της κατηγορίας είναι νέοι και νέες. Ευδαίσθητοι στην ψυχή έζησαν ψυχικές συγκρούσεις που τους αφήρησαν την ειρήνη και τη γαλήνη. Στην Παναγία νοιώθουν κάποια ανακούφιση. Όσοι απ' αυτούς ακολουθήσουν τις συμβουλές του πνευματικού βλέπουν μιὰ μεγάλη βελτίωσι. Αυτό κάνει πολλούς να έρχονται σέ τακτά διαστήματα στην Παναγία, να αναnevώνονται και ξεκούραστοι να επιστρέφουν στις έργασίες τους. Αλλά και ο Ναός της Μεγαλόχαρης με την μεγαλοπρέπεια και την κατάνυξι τους γαληνεύει. Εκεί νοιώθουν τον Θεό. Μιλούν μ' αυτόν. Έπανασυνδέονται με την πηγή της ζωής και της χαράς, με τὰ Μυστήρια και την προσευχή.

Έκείνο που πρέπει να υπογραμμισθει είναι, ότι οι άσθενείς του είδους αυτού συνεχώς αυξάνουν. Κάθε χρόνο όλο και περισσότερες περιπτώσεις παρουσιάζονται. Άνθρώπων που ζητούν κοντά στην Μητέρα του Σωτήρος να βρουν τη γαλήνη των καρδιών τους. Όρθα προσανατολιζονται. Τὰ ψυχοφάρμακα είναι ανίσχυρα να τους χαρίσουν την ειρήνη. Μόνο μιὰ σωστή πνευματική ανακαίνισι μέσα στη σφαίρα των Μυστηρίων του Θεού ήμπορει να τους χαρίσει την ποθητή ψυχοπνευματική υγεία.

Το μεγάλο συμπέρασμα και διδαγμα αυτής της άξιολύπητης καταστάσεως είναι ότι μόνο μιὰ ζωή που είναι έναρμονισμένη με το θέλημα του Θεού είναι ζωή ασφάλειας και ειρήνης.

11. Μερικοί αριθμοί.

Αναμφίβολα ή Τήνος είναι το μεγαλύτερο προσκυνηματικό κέντρο της Έλλαδικής Έκκλησίας. Υπάρχουν κι άλλα προσκνήματα, όπως του άγιου Νεκταρίου στην Αίγινα, του άγιου Ιωάννου του Ρώσου στο Προκόπι. Ευδοσίας κι άλλα μικρότερα έπαρχιακά προσκνήματα που προσελκύουν τους πιστούς. Η Τήνος όμως έχει το προβάδισμα, γιατί είναι Θεομητορικό προσκνήμα και γιατί καταξιώθηκε από τὰ αναρίθμητα θαύματα. Το προσκνήμα στην Παναγία της Τήνου μοιάζει με τις ιερές αποδημίες των αρχαίων χρόνων γιατί έχει: το ομαδικό στοιχείο, την κακοπάθεια, την λαϊκή ευσέβεια. Δέν είναι τόσο εύκολο το ταξίδι όπως στ' άλλα. Υπάρχει το ταξίδι στη θάλασσα που τις περισσότερες φορές είναι μεγάλη δοκιμασία. Παρ' όλα αυτά όμως οι πιστοί έρχονται. Αψηφούν κάθε κίνδυνο και ταλαιπωρία. Φλέγονται από πίστι και πόνο. Ζητούν καταφύγιο, λιμάνι σωτηρίας. Και το βρίσκουν μέσα στο Ναό της.

Αναφέρουμε μερικούς αριθμούς που μάς έδωσε ο Δήμαρχος Τήνου κ. Ιάκωβος Κάνος και που φανερώνουν την προσκνηματική κίνησι του 1981.

Αφίξεις επιβατηγών πλοίων στο λιμάνι της Τήνου	1.480
Αφίξεις θαλαμηγών	2.000
Αφίξεις τροχοφόρων παντός τύπου	10.000
Προσκυνητές	450.000
Θρησκευτικοί Σύλλογοι	250

Ο μεγάλος μαγνήτης είναι το υπερευλογημένο πρόσωπο της Μητέρας του Θεού που και σήμερα παρ' όλη τη διαφθορά και άποστασία δέν παύει ν' αποτελεί την πιο άστειρευτη πηγή της χαράς, της αγάπης και της ειρήνης.

12. Κάστρο της Έκκλησίας.

Ένα τέτοιο προσκνήμα είναι από τὰ πιο ισχυρά και άπόρθητα κάστρα της Έκκλησίας. Μέσα σ' αυτό «Στρατηγός» είναι ή Θεοτόκος, πολεμιστές όλοι όσοι την διακονούν, λαός που ζητά προστασία τὰ πλήθη των πιστών, έχθρός ο διάβολος, ο κόσμος, ή άμαρτία. Η Παναγία που από τους ιερούς ύμνογράφους ονομάζεται: «τείχος άκαταμάχητον, γενναίον δχύρωμα, καταφύγιον κόσμου, πύργος της Έκκλησίας, άμυντήριον άοράτων έχθρών» έχει με την παρουσία της καταστήσει το Ναό της προπύργιο της πίστεως, τείχος άπόρθητο της Έκκλησίας, καταφύγιο για κάθε πιστό. Εκεί διεξάγεται ένας άσταμάτητος άγώνας κατά της άμαρτίας. Το προσκνήμα αυτό το φοβείται: ο διάβολος, ή στρατευμένη άθεια, ή αντιθρησκευτική προπαγάνδα, ή ευδακμονοθηρική κοινωνία, ο ύλισμός. Μέσα του ζει ο Θεός. Έκείνος δίνει στον κάθε προσκνητή τη γεύση της δικής του ζωής, που δέν συγκρίνεται με καμμιά χαρά του ψεύτικου αυτού κόσμου. Η Παναγία γίνεται ή γέφυρα που περνά τον άνθρωπο από τη γή στον ούρανό, από την άμαρτία στη συγχώρησι, από το θάνατο στη ζωή.

Στον ιερό Ναό της Ευαγγελιστρίας ζει ο προσκνητής τη ζωή της θείας Λατρείας. Καθημερινά τελούνται όλες οι ακολουθίες της Έκκλησίας, ήτοι: Μεσονυκτικό, Όρθρος, Θεία Λειτουργία, Ένάτη, Έσπερινός. Ακόμα έκτακτες ιερές ακολουθίες όπως άγρυπνίες, όλονυχίες, ιερές παρακλήσεις, Μυστήρια, έξορκοισμοί και άλλες περιστατικές ακολουθίες. Κατά τη διάρκεια ενός χρόνου γίνονται:

Έξομολογήσεις	20.000
Βαπτίσεις	1.700
Κηρύγματα	150

Οι προσκνητές ελεύθερα και άδίαστα έρχονται στα χέρια της Έκκλησίας. Ζητούν δοήθεια και σωτηρία. Είναι έτοιμοι ν' ακούσουν και να τηρήσουν στη ζωή τους ό,τι εκείνη δια στόματος του ποιμένος θά τους πει.

Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι μιὰ μεγάλη εὐκαιρία ποιμαν-
τικῆς γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ συγχρόνως μιὰ μεγάλη εὐ-
θύνη. Νὰ δώσει: ὅλα τὰ μέσα, νὰ προσφέρει ὅλους τοὺς
τρόπους, νὰ κάνει τὸ πᾶν, ὥστε νὰ κερδίσει κατὰ Θεὸν
τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς.

Τὰ ἱερὰ προσκυνήματα ἔχουν μεγάλη πνευματικὴ
δύναμι, γι' αὐτὸ καὶ ποικιλότροπα πολεμοῦνται καὶ δια-
σύρονται ἀπὸ τοὺς ὑβριστὲς τῆς πίστεως. Τὴν δύναμι αὐ-
τῆ θὰ πρέπει νὰ τὴν κρατήσῃ ἡ Ἐκκλησία βελτιώνοντας
τοὺς τρόπους ἐπικοινωνίας τῆς μὲ τοὺς προσκυνητὰς ἢ
ἐγκαινιάζοντας νέες μεθόδους ποὺ θὰ παρέχουν τὴν εὐ-
καιρία τῆς πραγματώσεως μιᾶς σωστῆς, ὀρθόδοξης καὶ
ἐξαγιαστικῆς ποιμαντικῆς τῶν προσκυνητῶν.

(Τέλος)

Π Α Ρ Α Ν Ο Μ Ι Α

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 86

κλησία καὶ δὲν προθυμοποιῶνται νὰ συζητήσουν, γιατί
προβάλλουν τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἔχουν τὴ δική τους θρη-
σκεία καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν διαφώτισι ἀπὸ αὐτοὺς.

Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς τοὺς συνιστᾷ νὰ μὴ φανε-
ρώνουν τίς πραγματικὲς τοὺς προθέσεις καὶ νὰ ἐνεργοῦν
ἀνάλογα μὲ τὸ ποῦ θρίσκεται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ συνομι-
λητοῦ. Ἴδου ἐπὶ παραδείγματι τί συνιστᾷ ἡ χιλιαστικὴ
ἐταιρία σὰν ἀπάντησι σὲ μιὰ τέτοια ἀντίδρασι: «Πολλοὶ
ἄνθρωποι ποὺ συναντοῦμε μᾶς λέγουν ὅτι ἔχουν τὴ δική
τους θρησκεία. Τὸ ἐνδιαφέρον μας εἶναι νὰ βοηθήσωμε
τοὺς ἀνθρώπους νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν Ἁγία Γραφή ὡς
ὁδηγὸ στὴν καθημερινή τους ζωὴ. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν
Βιβλικῶν ἀρχῶν μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ βελτιώσωμε
τὸν τρόπο ζωῆς μας» (Διακονία τῆς Βασιλείας, Ὀκτώ-
βριος 1978, σελ. 4).

Σὲ ἄλλο μυστικὸ Δελτίο προσθέτει: «Ὅταν λέγη
κάποιος, ἔχω τὴ δική μου θρησκεία, μπορεῖ νὰ κρίνε-
τε ἀποτελεσματικὸ νὰ τὸ ἀναγνωρίσετε αὐτό, λέγοντας:
«Καλὸ εἶναι νὰ θρίσκῃ κανεὶς ἕναν ὁ ὁποῖος πιστεύει
ἀκόμη στὸ Θεό. Φυσικά, κάθε ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀπο-
φασίσῃ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τί θὰ κάμῃ γιὰ τὴ μελέτη
τῆς Ἁγ. Γραφῆς, γιὰ νὰ ἰδῇ τί λέγει αὐτὴ σὲ τόσο
σπουδαῖα πράγματα, ὅπως εἶναι τό: Πῶς μπορῶ νὰ ξέ-
ρω ἂν ἡ θρησκεία μου ἐπιδοκιμάζεται ἀπὸ τὸν Θεό;»
(Διακονία τῆς Βασιλείας, Φεβρουάριος 1970, σελ. 3).

«Καθὼς αὐτὸς ὁμιλεῖ, δεῖξτε σεῖς σεβασμὸ στὶς ἀπό-
ψεις του. Δὲν πρέπει νὰ φρονοῦμε ὅτι εἴμεθα ἀναγκα-
σιμένοι νὰ τοῦ ἀποδεικνύωμε ὅτι σφάλλει: σὲ κάθε μικρῇ

Τὸ Ἴερὸ Ἴδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας Τήνου ἐφαρ-
μόζει μὲ πολλὴ συνέπεια ἕνα πνευματικὸ πρόγραμμα
γιὰ τοὺς προσκυνητὰς. Ἐπίσης ὅλα τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα
προσκυνήματα τῆς Ἐκκλησίας μας ἔχουν κ: αὐτὰ κά-
ποιο πρόγραμμα. Μία κοινὴ ἔμωσ «μετ' ἐπιστήμης» ποι-
μαντικὴ ἀντιμετώπισι τῶν προσκυνητῶν ἀπὸ τὴν Ἐκ-
κλησία θὰ εἶχε ἄλλα ἀποτελέσματα καὶ ἂν ὄχι: τίποτε
ἄλλο τοῦλάχιστον τὴ συνειδητοποίησι: τοῦ γεγονότος, ὅτι
παρ' ὅλες τίς θριαμβευτικὰς διακηρύξεις τῶν ἐχθρῶν μας
περὶ σμικρύνσεως τοῦ λήμματος τοῦ Θεοῦ, οἱ προσκυνητὰς,
δὲν παύουν νὰ ἀποτελοῦν μιὰ μεγάλη δύναμι: στὰ χέρια
τῆς Ἐκκλησίας.

τοῦ μὴ ἀκριβῆ δῆλωσι... προσέξτε ἂν ὑπάρχῃ κάτι στὸ
ὁποῖο μπορεῖτε νὰ συμφωνήσετε μαζί του» (Διακονία
τῆς Βασιλείας, Ἰανουάριος 1970, σελ. 3).

Ἔλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν πῶς ὁ χιλιαστὴς ποὺ κτυ-
πάει τὴν πόρτα μας δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ πραγματικὴ
οἰκοδομητικὴ συζήτησι. Ζητάει προγεφύρωμα γιὰ νὰ
προχωρήσῃ στὰ ἄλλα στάδια ἐνὸς καλὰ μελετημένου
σχεδίου, ποὺ ἔχει: ἐπεξεργασθῆ γι' αὐτὸς ἡ χιλιαστικὴ
ἡγέσια στὸ Μπροῦκλι:ν. Ἄν δὴ πῶς ὁ συνομιλητὴς του
δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ δεχθῆ τίς κακοδοξίες τῆς
«Σκοπιᾶς», ὅταν μάλιστα παίρνῃ ἢ ὑπόθεσι: μᾶκρος, τότε
ὁ χιλιαστὴς πρέπει νὰ ἐφαρμοσῇ τίς σχετικὲς μὲ τὴν
περίπτωσι: ὁδηγίες τοῦ Μπροῦκλι:ν: «Αὐτό, βέβαια δὲν
σημαίνει: ὅτι: θὰ σπαταλήσωμε χρόνο μὲ ἀνθρώπους ποὺ
ἐπιμένουν νὰ κυριαρχήσουν στὴ συζήτησι: καὶ οἱ ὁποῖοι:
δὲν ἔχουν ἐπιθυμία νὰ μάθουν τὴν ἀλήθεια» (Διακονία
τῆς Βασιλείας, Ἰανουάριος 1970, σελ. 3).

ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

ΦΙΛΟΘΕΗ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ἡ ἀθηνιώτισσα κυρὰ

Βιογραφικὴ ἱστορία

Κυκλοφορεῖ ἀπὸ τίς ἐκδόσεις «ΑΣΤΗΡ»

τῶν Ἄφῶν Παπαδημητρίου

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

(Διαπιστώσεις και άποτιμήσεις)*

Του κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Η ιεραρχική τάξη των είκοσι άγιορείτικων μοναστηριών έχει ως εξής:

1. Μεγίστη Λαύρα. 2. Βατοπεδίου. 3. Ίθήρων. Χιλιανδαρίου. 5. Διονυσίου. 6. Κουτλουμουσίου. 7. Παντοκράτορος. 8. Εηροποτάμου. 9. Ζωγράφου. 10. Δοχειαρίου. 11. Καρακάλλου. 12. Φιλοθέου. 13. Σίμωνος Πέτρας. 14. Αγίου Παύλου. 15. Σταυρονικήτα. 16. Εενοφώντος. 17. Γρηγορίου. 18. Έσφιγμένου. 19. Αγίου Παντελεήμονος. 20. Κωνσταμονίου.

Τά είκοσι μοναστήρια αποτελούν ανά τέσσερα, πέντε τετράδες, από τις οποίες ή καθεμία άσκει για ένα χρόνο από την 1η Ίουνίου ως τó τέλος Μιαιου την επιστασία κάθε πέντε χρόνια. Οί πέντε αυτές τετράδες έχουν την εξής σειρά:

Α'. 1. Μεγίστη Λαύρα. 2. Δοχειαρίου. 3. Εενοφώντος. 4. Έσφιγμένου. Β'. 1. Βατοπεδίου. 2. Κουτλουμουσίου. 3. Καρακάλλου. 4. Σταυρονικήτα. Γ'. 1. Ίθήρων. 2. Παντοκράτορας, 3. Φιλοθέου. 4. Σίμωνος Πέτρας. Δ'. 1. Χιλιανδαρίου. 2. Εηροποτάμου. 3. Αγίου Παύλου. 4. Γρηγορίου. Ε'. 1. Διονυσίου. 2. Ζωγράφου. 3. Αγίου Παντελεήμονος. 4. Κωνσταμονίου.

Όπως όρίζει ό Κ. Χ., «ό πρώτος τή τάξει εκάστης τετράδος φέρει τόν τίτλον Πρωτεπιστάτης, είναι πρόεδρος τής Έπιστασίας και κρατεί την του Πρώτου ράβδον».

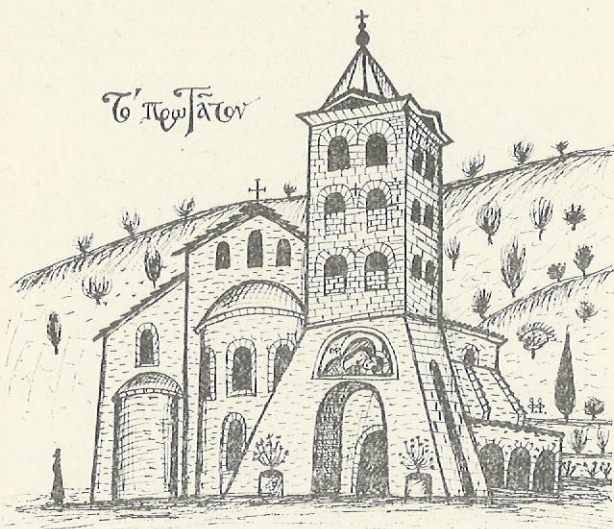
Ό Πρωτεπιστάτης δέν μπορεί ν' αντιπροσωπεύη τó μοναστήρι του. Για τó σκοπό και την ιδιότητα αυτή στέλνεται δεύτερος μοναχός. Η Έπιστασία έχει καθαρά εκτελεστικά καθήκοντα, δημαρχιακά καθήκοντα και καθήκοντα ειρηνοδίκη. Άνώτατο νομοθετικό και δικαστικό σώμα είναι ή Έκτακτη Δισεναύσια 20μελής Σύναξη, που αποτελούν οι Καθηγούμενοι και Προϊστάμενοι των είκοσι μοναστηριών, ή οποία συνέρχεται δυό φορές τó χρόνο 15 μέρες μετά τó Πάσχα και στις 20 Αυγούστου κάθε χρόνο. Οί αντιπρόσωποι κάθε μοναστηριού ανανεώνονται κάθε χρόνο ή παρατείνεται ή θητεία τους από τó μοναστήρι τους. Η Ί. Κοινότητα συνέρχεται τακτικά 3 φορές την εβδομάδα. Οί αντιπρόσωποι διαμένουν στις Καρυές στα αντιπροσωπεία (κονάκια) των Ί. Μονών. Τόσο την Ί. Κοινότητα όσο και την Ί. Έπιστασία παραστέκει ό Αρχιγραμματεύς, ό οποίος με τους υπογραμματείς διεκπεραιώνει την γραφική ύπηρεσία.

Τά περισσότερα από τά άγιορείτικα μοναστήρια είναι κοινόδια, έχουν κοινοκτημοσύνη, κοινή τράπεζα, εκλέγουν ήγούμενο. Αυτά είναι σήμερα: 1. Μεγίστη Λαύρα. 2. Διονυσίου. 3. Κουτλουμουσίου. 4. Εηροποτάμου. 5. Ζωγράφου. 6. Δοχειαρίου. 7. Καρακάλλου. 8. Φιλοθέου. 9. Σίμωνος Πέτρας. 10. Αγίου Παύλου. 11. Σταυρονικήτα. 12. Εενοφώντος. 13. Γρηγορίου. 14. Έσφιγμένου. 15. Αγίου Παντελεήμονος. 16. Κωνσταμονίου.

Όργανα τής Ίερής Έπιστασίας είναι οι Σεϊμένηδες και οι Σερδάρηδες, που κατά τις επίσημες τελετές φορούν στολή εϋζωνική και τις καθημερινές ένα δίκοιχο με τά αρχικά Α.Ο. Τά όργανα αυτά είναι κατά κάποια τρόπο ή Αστυνομία του Όρους. Τό Έλληνικό Κράτος εκπροσωπεί ό Πολιτικός Διοικητής του Αγίου Όρους με βαθμό Νομάρχη. Υπάρχουν ακόμη ύπηρεσίες τής Χωροφυλακής, Τελωνείου - Λιμεναρχείου, ΟΤΕ - ΕΛΤΑ, άγροτικός ιατρός κ.λπ.

Ό «Καταστατικός Χάρτης του Αγίου Όρους» εκδόθηκε (για τρίτη φορά) τó 1979 στη Θεσσαλονίκη από την Ίερά Κοινότητα, με την επιμέλεια του ιεραμονάχου Ίουστίνου Σιμωνοπατρίτου και του μοναχού Θεοκλήτου Διονυσιάτου.

Όπως είναι γνωστό, στο "Άγιον Όρος, που είναι άδαιο για τις γυναίκες και τά άγένεια παιδιά, ή είσοδος είναι ελεύθερη για κάθε Έλληνα πολίτη με την επίδειξη τής ταυτότητάς του, που τó την παίρνουν στην Ουρανούπολη (από όπου και μόνο γίνεται ή είσοδος στο "Άγιον Όρος) τά λιμενικά όργανα, για να την ξαναπάρη στις Καρυές μαζί με τó διαμονητήριο (άδεια παρα-

* Συνέχεια εκ τής σελ. 71 του ύπ' αριθ. 6 τεύχους.

μονής για μία εβδομάδα· σε εξαιρετικές περιπτώσεις, π.χ. για επιστημονικές έρευνες κ.λπ., είναι δυνατό να παραταθῆ), για τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ καταβάλλῃ ἕνα μικρὸ χρηματικὸ ποσὸ (γιὰ χαρτόσημα). Ἡ φιλοξενία στὰ ἀγιορειτικά μοναστήρια εἶναι ἐντελῶς δωρεάν. Οἱ ἄλλοδαποὶ, πού μαζί μὲ τὸ διαβατήριό τους πρέπει νὰ εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ ἄδεια εἴτε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, στὴν Ἀθήνα, εἴτε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Βορείου Ἑλλάδος, στὴ Θεσσαλονίκη, ἔχουν δικαίωμα παραμονῆς λιγότερων ἡμερῶν. Τὸ καλοκαίρι ἰδίως παρατηρεῖται στὰ ἀγιορειτικά μοναστήρια μεγάλη κίνηση, γι' αὐτὸ προτιμότεροι εἶναι οἱ μῆνες τῆς ἀνοιξέως καὶ τοῦ φθινοπώρου. Μὲ τὴν Ἱ. Μονὴ Σταυρονικήτα πρέπει νὰ προηγηθῆ ἀπὸ τὴς Καρυῆς τηλεφωνικὴ συνεννόηση, γιατί ἔχει μικρὴ χωρητικότητα.

Ὅσοι ταξιδεύουν στὸ Ἅγιον Ὄρος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα εὐκολύνονται μὲ τὸ λεωφορεῖο τῶν ΟΣΕ πού φεύγει ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη στίς 9 τὸ βράδι, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ πάρουν ἀπὸ τὸ πρακτορεῖο Χαλκιδικῆς τὸ πρῶτο πρωινὸ λεωφορεῖο γιὰ τὴν Οὐρανούπολη (στίς 6 τὸ πρωί). Ὅταν φθάσουν ἐκεῖ τοὺς περιμένει τὸ πλοιαρίο τῆς γραμμῆς, πού ἔχει ἀνταπόκριση καὶ καλύπτει τὴν ἀπόσταση Οὐρανούπολεως - Δάφνης σὲ δυὸ ὥρες. Τοὺς καλοκαίρινοὺς μῆνες γίνονται δυὸ δρομολόγια. Ἀπὸ τὴ Δάφνη στίς Καρυῆς ἡ εὐχάριστη διαδρομὴ μέσα ἀπὸ μιὰ πλούσια βλάστηση καὶ δάση καστανίων κ.λπ. γίνεται μὲ λεωφορεῖο. Τὸ ἴδιο λεωφορεῖο τὸ μεσημέρι κάνει τὴ διαδρομὴ Καρυῆς - Σταυρονικήτα (σύνορο) - Ἰθῆρων (ἄρσανάς) καὶ ξαναγυρίζει. Πρὸς τὰ ἄλλα μοναστήρια ἢ διακίνηση γίνεται μὲ πλοιαρία ἢ μὲ τὰ πόδια. Τὸ μεσημέρι ἐκτελεῖται γραμμὴ Δάφνη - Καψοκαλύβια (μὲ ἐπιστροφή τὴν ἐπομένη τὸ πρωί), πού τρεῖς φορές τὴν εβδομάδα φθάνει κί ὡς τὴ Μεγίστη Λαύρα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἢ γραμμὴ τοῦ πλοιαρίου ἀκολουθεῖ τὴ διαδρομὴ Ἱερισσῶς - Χιλιανδαρίου (ἄρσανάς, ἢ Μονὴ ἀπέχει κάμποσο) - Ἐσφιγιμένου - Βατοπαίδου - Παντοκράτορος - Σταυρονικήτα - Ἰθῆρων (ἄρσανάς, ἢ Μονὴ εἶναι πολὺ κοντὰ) - Φιλοθέου (ἄρσανάς, ἢ Μονὴ εἶναι ἀρκετὰ ψηλὰ καὶ τὸ ἀνάδασμα κοπιαστικὸ) - Κρακαλλίου (ἄρσανάς) καὶ Μεγίστη Λαύρα (ἄρσανάς, τέρμα τῆς διαδρομῆς, εὐχάριστη ἀνοδος).

Ἄν κάνουμε τώρα τὴ θαλασσινὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὴν Οὐρανούπολη θ' ἀπαντήσουμε κατὰ σειρὰ τὸν ἄρσανὰ τῆς Μονῆς Ζωγράφου, τὸν ἄρσανὰ τῆς Μονῆς Κωνσταντινουπόλεως (ἢ ἀνοδος καὶ στὰ δυὸ μοναστήρια γίνεται εἴτε μὲ ζῶα, εἴτε μὲ τὰ πόδια), τὴ Μονὴ Δοχειαρίου, τὴ Μονὴ Ξενοφώντος, τὴ Δάφνη. Συνεχίζοντας συναντᾶμε τὸν ἄρσανὰ τῆς Σιμόπετρας (τὸ σκαρφάλωμα στίς ἀετρωλιές τῆς ἀνήκει· στίς ὠραιότερες ἐμπειρίες τοῦ Ἁγίου Ὄρους), τὸν ἄρσανὰ τῆς Μονῆς Γρηγορίου καὶ τὸν ἄρσανὰ τῆς Μονῆς Διονυσίου (καὶ στὰ δυὸ μοναστήρια ἢ ἀνοδος εἶναι σύντομη κί εὐκολή), τὸν ἄρσανὰ τῆς Μονῆς Ἁγίου Παύλου (ὁ δρόμος γιὰ τὸ μοναστήρι εἶναι ἴσιος, ὅπως καὶ στὸ Χιλιανδάρη), γιὰ νὰ περάσουμε στὴν περιοχὴ μὲ τὴς σκῆτες· στὴ Νέα Σκῆτη πρῶτα, πού ὑπάγεται στὸ προηγούμενο μοναστήρι, στὴν Ἁγιάννα, στὰ Καψοκαλύβια, πού ὑπάγονται στὴ Μεγίστη Λαύρα.

Γιὰ κείνον πού τοῦ ἀρέσει ἡ πεζοπορία καὶ θέλει νὰ ἀπολαύσῃ τὴ μοναδικὴ φύση τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπάρ-

χουν στὴν ξηρὰ θαυμάσιες διαδρομές. Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς εἶναι Καρυῆς - Ἰθῆρων, ἄλλη Καρυῆς - Παντοκράτορος, ἄλλη Ἁγία Ἄννα - Μικρὰ Ἁγία Ἄννα (ἔπου ὁ Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης) - Κατουνάκια (ἔπου τὸ Ἁγιογραφεῖο τῶν Δανηλαίων) κ.λπ. Ἡ Μονὴ Ξηροποτάμου δρίσκεται· στὴ διαδρομὴ τοῦ λεωφορείου Δάφνης - Καρυῶν, λίγα λεπτὰ μετὰ τὴ Δάφνη. Ἀπὸ τὴν ξηρὰ εἶναι μέσω κορυφογραμμῶν, ὠραία διαδρομὴ ἀπὸ τὴ Μονὴ Φιλοθέου πρὸς τὴς Μονῆς Γρηγορίου - Διονυσίου - Ἁγίου Παύλου. Σ' αὐτὲς φθάνει κανεὶς μὲ τὰ πόδια κί ἀπὸ τὴ Δάφνη μέσω Σιμόπετρας.

Ἡ πιὸ σημαντικὴ ὁμῶς διαδρομὴ εἶναι ἡ ἀνάβαση στὴν κορυφὴ τοῦ Ἄθω. Ἐκεῖ ὁδηγεῖ δρόμος ἀπὸ τὴν Κερασιά, στὴν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸ χειμῶνα ἢ ἀνοδος εἶναι ἀδύνατη, μὰ καὶ τὴς ἄλλες ἐποχῆς στὴν κορυφὴ κάνει μεγάλο κρῦο. Ἀπὸ τὴ Λαύρα ἀνεβαίνουν τῆς Μεταμορφώσεως, ὅποτε γιορτάζει τὸ ὁμώνυμο ἐκκλησάκι τῆς κορυφῆς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴς σκῆτες, πού ἀναφέρθηκαν, ὑπάρχουν κί ἄλλες, ὅπως τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Λάκκου καὶ τοῦ Τιμίου Προδρόμου μὲ μοναχοὺς ρουμανικῆς καταγωγῆς, πού ὑπάγονται στὴ Λαύρα, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Μονῆς Βατοπεδίου καὶ τοῦ Ἐθαγγελισμοῦ τῆς Μονῆς Ξενοφώντος μὲ εὐαριθμοὺς μοναχοὺς. Μοναχοὶ μόνον ἐπίσης στὴν Καψάλα κοντὰ στίς Καρυῆς, στὴν Προβάτα κοντὰ στὴ Λαύρα, στὸν Ἅγιο Βασίλειο στὴν Ἐρημο κ.λπ.

Πέραν ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον, πού παρουσιάζει ἡ λατρευτικὴ καὶ πνευματικὴ ζωὴ στὰ κοινῶνα καὶ πέραν ἀπὸ τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα, πού ἔχουν ὄλα ἀνεξαιρέτως τὰ μοναστήρια, ἰδιαιτέρο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἐπισκέπτη παρουσιάζουν:

Στὸ Π ρ ω τ ᾶ τ ο, τὸν Ἱ. Ναὸ τῶν Καρυῶν οἱ τοιχογραφίες τοῦ Πανσέληνου μὲ τὰ γλυκύτατα χρώματα καὶ τὴς σιθαρῆς μορφῆς τους καὶ ἡ θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ «Ἄξιον ἔστιν» πού συνδέεται μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ὕμνου. Στίς Καρυῆς ἐπίσης τὰ Ἁγιογραφεῖα τῶν Παχωμαίων, Ἰωασαφαίων κ.λπ., ἔπου συνεχίζεται ἡ παράδοση τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας. Στὸ Σερὰ (παλιὰ σκῆτη τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου) λειτουργεῖ ἡ Ἄθωνιάδα Σχολὴ (ἐκκλησιαστικὸ λύκειο).

Στὴ Μ ο ν ῆ Σ τ α υ ρ ο ν ι κ ῆ τ α, οἱ τοιχογραφίες τοῦ Θεοφάνη τοῦ Κρητός, αὐστηρῆς τέχνης μὲ ἱεροπρεπεῖς μορφές. Τὸ μοναστήρι παρουσιάζει καὶ ἀρχιτεκτονικὸ ἐνδιαφέρον κί ἔχει σπουδαία συλλογὴ βυζαντινῶν φορητῶν εἰκόνων.

Στὴ Μ ο ν ῆ Ἰ θ ῆ ρ ω ν, τὸ μεγάλο προσκύνημα τῆς Πορταΐτισσας, ὅπου συρρέουν πλήθη πιστῶν, ὁ μανδύας τοῦ Ἐθνομάρτυρα Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ ὁ σάκκος πού ἀποδίδεται στὸν Τσιμισκὴ (σαφῶς ἀνήκει σὲ μεταγενέστερη ἐποχὴ, ἀφοῦ στολιζέται μὲ δικέφαλους ἀετούς, πού ὅπως εἶναι γνωστὸ ἐμφανίζονται στὴ Νίκαια μετὰ τὴν πρώτη Ἄλωση καὶ καθιερώνονται ἐπὶ Παλαιολόγων) πρόκειται πάντως γιὰ ἐξαιρετικὴ δουλειά), τὸ ἀφιέρωμα τῆς ἀσημένιας λυχνίας - λεμονιάς μὲ τὰ χρυσὰ λεμόνια στὸ καθολικὸ κ.λπ.

Συνέχεια στὴ σελ. 95

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ *

Έντυπώσεις από πανευρωπαϊκή οίκουμενική σύσκεψη στο Λουβλίνο τής Πολωνίας
από 2 έως 9 Σεπτεμβρίου 1981

Τοῦ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Έντ. Έπιμελητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

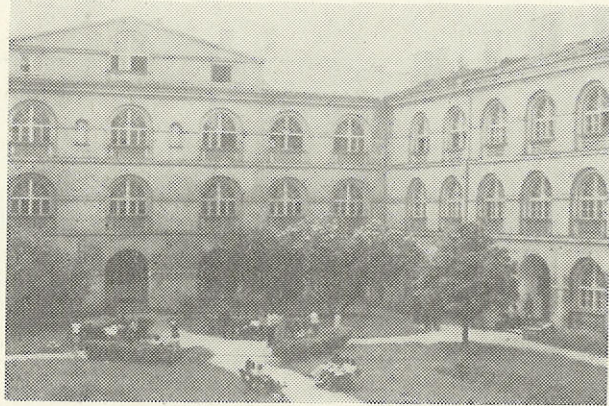
3. Συμμετοχή καὶ ὀργάνωση τῆς συσκέψεως.

Στὴ σύσκεψη ἔλαβαν μέρος περὶ τοὺς ἑκατὸ συνέδριοι ἀντιπρόσωποι τῶν τεσσάρων μεγάλων Χριστιανικῶν ὁμολογιῶν καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ποὺ προήρχοντο ἀπὸ δεκατέσσερις εὐρωπαϊκὲς χώρες (Ἀν. Γερμανία, Αὐστρία, Βέλγιο, Δανία, Δ. Γερμανία, Ἑλβετία, Ἑλλάς, Ἰρλανδία, Μ. Βρετανία, Νορβηγία, Ὀλλανδία, Πολωνία, Σουηδία, Φινλανδία). Ὁ γράφων εἶχε τὴν τιμὴ νὰ μεταβεῖ στὴ σύσκεψη μετ' ἄγκριση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Παρακολούθησαν ἐπίσης τὶς συνεδρίες ὡς παρατηρητὲς μέλη εἰδικῶν ποιμαντικῶν Συνδέσμων ἀπὸ τὴν Αὐστρία, τὶς Η.Π.Α., Ἰαπωνία, Καναδά, Κένυα, Τανζανία καὶ τὶς Φιλιππίνες. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τελευταίους μετέχουν στὴ Διεθνή Ἐπιτροπὴ Ποιμαντικῆς Φροντίδος καὶ Συμβουλευτικῆς ποὺ ἐτοιμάζει τὸ ἐπόμενο διεθνὲς συνέδριο τὸν Αὐγούστο τοῦ 1983 στὸ San Francisco μετ' ἔμα: «Σύμβολα καὶ ἱστορίες στὴν Ποιμαντικὴ Φροντίδα καὶ Συμβουλευτικὴ» (Symbols and stories in Pastoral Care and Counselling).

Τὸ Καθολικὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λουβλίνου φρόντισε γιὰ τὴν ἀψογὴ ὀργάνωση καὶ ἐκτέλεση τοῦ προγράμματος τῆς συσκέψεως. Ὅσοι γνωρίζουν τὶς τεράστιες δυσκολίες ποὺ περνοῦσε καὶ περνάει ἡ χώρα αὐτὴ ἐκφράζουν τὸν θαυμασμό τους γιὰ τὴν ἄρτια προετοιμασία τῆς συσκέψεως ἀλλὰ καὶ τὴν αἰσιοδοξία μετ' ἣν ὅποια δέχθησαν οἱ Πολωνοὶ ὑπεύθυνοι, μέσα σὲ τόσες δυσχέρειες πολιτικές, οικονομικές, θρησκευτικές, νὰ ὀργανώσουν τὴν εὐρωπαϊκὴ αὐτὴ συνάντηση. Πρέπει νὰ τονισθεῖ ἐπίσης ἡ προθυμία ἐξυπηρετήσεως ποὺ ἔδειξε ἡ δεκαμελὴς ὁμάδα ὑποδοχῆς, ἀποτελουμένη ἀπὸ φοιτητὲς τῆς Ψυχολογίας, καὶ ἡ συμπαράστασή τους πρὸς τοὺς συνέδρους ποὺ ἐπισκέπτονταν οἱ περισσότεροι γιὰ πρώτη φορὰ τὴ γενναία καὶ ὠραία αὐτὴ χώρα.

Τὸ Καθολικὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λουβλίνου ἰδρύθηκε τὸ 1918 σ' ἓνα μοναστήρι Δομηνικανῶν στὴν καρδιά τοῦ Λουβλίνου μετ' ἄσκοπον νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ Θεὸ καὶ τὴ Πατρίδα (Deo et Patriae) ἐρευνώντας τὴν ἀλήθεια ἐν ἀγάπῃ (veritas in caritate). Περι-

λαμβάνει τέσσερις Σχολές (Θεολογική, Χριστιανικῆς Φιλοσοφίας, Κανονικοῦ Δικαίου καὶ Ἐπιστημῶν τοῦ Ἀνθρώπου· ἡ τελευταία ἔχει τμήματα Πολωνικῆς καὶ Γαλλικῆς Φιλολογίας, Ἱστορίας καὶ Ἱστορίας τῆς Τέχνης). Ἔχει 2500 φοιτητὲς καὶ περίπου 370 Καθηγητὲς, διδάσκοντες καὶ διοικητικούς ὑπαλλήλους. Εἶναι ἰδιωτικὸ Πανεπιστήμιον. Δὲν ἐπιχορη-

Ἡ ἐσωτερικὴ αὐλὴ καὶ μέρος τοῦ κτιρίου τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λουβλίνου.

γεῖται δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Κράτος. Συντηρεῖται κυρίως ἀπὸ τὶς εἰσφορὲς τῶν πιστῶν καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν περιφορὰ δίσκου στὶς Ἐκκλησίες τέσσερις φορὲς τὸ χρόνο. Ὁ νῦν Πάπας Ἰωάννης Παῦλος ὁ 2ος, πολωνικῆς καταγωγῆς, ἐδίδαξε σ' αὐτὸ ὡς Καθηγητῆς τὸ μάθημα τῆς Ἠθικῆς Θεολογίας. Ὁ ἐπίσκοπος Λουβλίνου Boleslaw Bylak, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐπισκοπὴ περιλαμβάνει 1.400.000 πιστοὺς, εἶναι ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου.

Στὴν πόλιν ὑπάρχει καὶ ὀρθόδοξη Ἐνορία 2000 περίπου Ὀρθόδοξων μετ' ἑνὸς ὀρθόδοξο ἱερέα, ἀντίκρου στὸν Πύργο τοῦ Λουβλίνου. Ὁ ὀρθόδοξος Ναός, στὸ ὄνομα τοῦ Παντοκράτορος, ἐγκαινιάσθηκε στὰ 1608 ἀπὸ τὸν Πέτρο Μογιλά, Μητροπολίτη Κιέβου.

Ἡ ἱστορία τῆς ὀρθόδοξου κοινότητος συνδέεται μετ' ἡμᾶς τῆς πολωνικῆς Ὀρθοδοξίας καὶ πολλὰς φορὲς στὸ παρελθὸν ἀντιμετώπισε τὴν ἐπιβουλὴν ποὺ κατηρθύνετο ἀπὸ τὶς ἐπιδιώξεις τῆς Οὐνίας. Σήμερα ἔχει ἀγαθὲς σχέσεις μετ' ἡμᾶς τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ὀρθόδοξοι ἐξάλλου στὴν Πολωνία δὲν ἀριθμοῦν πάνω ἀπὸ 500.000 (σὲ ἓνα σύνολο πληθυσμοῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 73 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

36.000.000), ύστερα μάλιστα από την μετατόπιση των συνόρων της Σοβιετικής Ένωσης μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σε πολωνικά εδάφη (170.000 τετρ. χλμ.) στα όποια κατοικούσαν περισσότερο Ὁρθόδοξοι.

4. Παράλληλες ἐκδηλώσεις

Στὴ διάρκεια τῆς Συσκεψέως οἱ σύεδροι πέρα από τὸ κύριο μέρος τῶν ἐπιστημονικῶν εἰσηγήσεων, τῶν συζητήσεων, τῶν ομάδων ἐργασίας καὶ τῶν σεμιναρίων ποὺ παρακολούθησαν, συμμετεῖχαν παράλληλα καὶ σὲ ἄλλες ἐκδηλώσεις ποὺ πλούτισαν τὶς ἐμπειρίες τους καὶ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἔλθουν σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν ποιμαντικὴ πραγματικότητα σὲ μιὰ χώρα τοῦ ἀπαρκτητοῦ σοσιαλισμοῦ, μὲ ὅλη ὅμως τὴν ἰδιομορφία ποὺ μπορεῖ νὰ παρουσιάζει συγκεκριμένα μιὰ χώρα ὅπως ἡ Πολωνία.

4. 1 Ἐνα δεῖπνο: Ἰουδαϊκὸ Πάσχα

Ἡ παρουσία στὴ σύσκεψη ἐνὸς ἄγγλου ραββίνου καὶ ἡ μὲ πρωτοβουλία δικιά του καὶ τῆς γυναίκας του προετοιμασία γιὰ τοὺς συνέδρους ἐνὸς δείπνου σὲ ἀνάμνηση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, τοὺς ἔφερε πρὸς κοντὰ σ' αὐτὸ ποὺ μποροῦμε νὰ ὀνομάσουμε Ἰουδαϊκὴ θρησκευτικὴ ἀναγκαιότητα. Τὰ σύμβολα διαδέχονταν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, οἱ βιβλικὲς ἀναφορὲς ἀνάγκαζαν σὲ μιὰ θύμηση ὅλων τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν Ἐξοδὸ καὶ τὸ Πάσχα. Παράλληλα ἔκαναν ἀπτή τὴν δυσκολία ποὺ ἔχει ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος νὰ ἔλθει σὲ ἐπαφὴ καὶ κοινωνία μὲ τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα ποὺ τὸ νόημά τους δὲν εἶναι ἀυτονόητο γιὰ τοὺς πολλοὺς. Κατέδειξαν ἀκόμα τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς «κατηχήσεως» καὶ μυστικῶν σ' αὐτά, καὶ τὸ ὅλο αὐτὸ δεῖπνο ἦταν συγχρόνως καὶ μιὰ πρότυπη κατήχηση στὰ πλαίσια τῆς οἰκογενείας γιὰ τὰ μυστήρια καὶ τὰ θαυμάσια ποὺ ἐποίησε ὁ Θεὸς στὸν λαὸ Του.

4. 2 Ἐνα στρατόπεδο συγκεντρώσεως: Μαϊντάνεκ

Ἡ γιορτινὴ αὐτὴ ἀτμόσφαιρα μὲ κέντρο τὸ Ἰουδαϊκὸ Πάσχα, πέρασμα ἀπὸ τὴ δουλειὰ στὴν ἐλευθερία καὶ προεικόνιση ἐνὸς ἄλλου περάσματος ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς ἁμαρτίας στὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ,

Δέηση στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως Μαϊντάνεκ.

ἦταν ἓνα εἶδος προετοιμασίας γιὰ τὴν ἐπίσκεψη στὸ Μαϊντάνεκ, ναζιστικὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως 30 χλμ. ἔξω ἀπὸ τὸ Λουβλίνο. Ἐκεῖ, στὰ τρία χρόνια λειτουργίας τοῦ στρατοπέδου, χάθηκαν 360.000 ἄνθρωποι ποὺ ἀνῆκαν σὲ πενήντα δύο ἐθνότητες, οἱ περισσότεροι ἦσαν Πολωνοί: ἀνάμεσά τους μαρτύρησαν ρωμαιοκαθολικοί, ἔβραιοι, ὀρθόδοξοι, προτεστάντες, μωαμεθανοί, ἀκόμα καὶ ἄθεοι. Εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγράψει κανεὶς τὴν ὀδὴν ποὺ ἐνοιώσε περπατώντας ἐπὶ τρεῖς ὥρες καὶ ἐπισκεπτόμενος τὰ καταλύματα, τὰ ἐργαστήρια, τοὺς θαλάμους ἀερίων, τὰ κρεματόρια ποὺ ἡ ἀνθρώπινη θρηωδία ἐπινόησε γιὰ τὸν ἐξαφανισμὸ τῶν συνανθρώπων τῆς. Στὸ στρατόπεδο αὐτό, Ἐθνικὸ Μουσεῖο καὶ Μνημεῖο τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πολωνικοῦ καὶ ἄλλων Ἐθνῶν, δεσπόζει μιὰ τεράστια λήκυθος ποὺ περιέχει τέφρα καὶ ὅστὰ ὅλων ἐκείνων ποὺ μαρτύρησαν ἐκεῖ. Μία ἐπιγραφή σ' αὐτὴν μᾶς καθηλώνει ἐκστατικούς: «Ἡ τύχη μας ἄς εἶναι ἓνα δίδαγμα γιὰ σᾶς». Μνημεῖο μαρτυρίου ποὺ συγκρατεῖ μέσα μας τὴ «μνήμη θανάτου», γιὰτὶ ὁ ἄνθρωπος ξεχνᾷ γρήγορα καὶ ἐπανέρχεται δριμύτερος: ἀπόδειξε τὰ χίλια δυὸ στρατόπεδα τοῦ σημερινοῦ κόσμου μὲ συρματοπλέγματα καὶ δίχως αὐτά. Ἀντηχεῖ ἐλπιδοφόρα ἡ τελευταία παράγραφος τῆς προσφωνήσεως στὸν τόπο ἐκεῖνο τοῦ Καθηγητοῦ Ζ. Chlewinski:

«Αὐτὸς ὁ χώρος εἶναι ἱερός, γιὰτὶ εἶναι χώρος μαρτυρίου, καθγιασμένος μὲ αἷμα καὶ πόνο. Ἄς εἶναι ἐπίσης ἓνας τόπος συγχωρήσεως. Ἄς λάβουμε πεῖρα σήμερα μιᾶς πράξεως θρησκευτικῆς συγχωρήσεως πρὸς ἐκείνους τοὺς τόσο δυστυχισμένους ἀνθρώπους (ἐννοοῦσε τοὺς δημίους καὶ βασανιστές). Ἄς ἐπιχειρήσουμε νὰ καταλάβουμε πὸς μόνον ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ οἰκοδομήσει ἓνα καινούργιο κόσμο, πὸς μόνον ἡ ἀγάπη μπορεῖ ν' ἀλλάξει τὴν ὄψη τῆς γῆς.

» Ἄς προσευχηθοῦμε, ὁ Θεὸς νὰ συγχωρήσει αὐτοὺς ποὺ δὲν γνώριζαν τί ποιοῦσαν, ἄς προσευχηθοῦμε ὥστε ποτὲ πιά νὰ μὴ ξανασηθῆ ἓνας τέτοιος τόπος πάνω στὴ γῆ καὶ ποτὲ πιά νὰ μὴν μπεῖ στὸ μυαλὸ τῶν ἀνθρώπων ἡ σκέψη τοῦ μίσους καὶ τῆς καταστροφῆς. Ἄς προσευχηθοῦμε ὥστε οἱ ἄνθρωποι ὅλων τῶν ἐθνικοτήτων καὶ ὅλων τῶν θρησκειῶν ν' ἀναγνωρίσουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο σὰν ἀδελφούς καὶ παιδιὰ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ».

4. 3 Μιὰ συνάντηση μὲ τὴν «Ἀλληλεγγύη»

Τὴν ἴδια μέρα οἱ σύεδροι εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ συναντηθοῦν μὲ ἡγέτες τῆς τοπικῆς ἐργατικῆς «Ἀλληλεγγύης» καὶ νὰ συζητήσουν μ' αὐτοὺς τὰ προβλήματα ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἀναμέτρηση τῶν ἐργατῶν μὲ τὴν Κυβέρνηση καὶ τὸ Κόμμα. Ἐκεῖνο ποὺ ἐντυπωσίασε ἦταν τὸ θάρρος καὶ ἡ ἐπιμονὴ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν νὰ βροῦν ἓνα δρόμο γιὰ μιὰ πραγματιστικὴ λύση τοῦ πολωνικοῦ προβλή-

ματος. Ἡ πίστη τους ἦταν μία ἰσχυρή ἐνίσχυση καὶ ὠθηση γιὰ τὴν προβολὴ αἰτημάτων ὅπως ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ δημοκρατία. Ἀκόμα κι ὅταν δὲν ὑπῆρχε μία συνειδητὴ σύνδεση κι ἕνας θεολογικὸς στοχασμὸς γιὰ τὴ σχέση Ποιμαντικῆς καὶ πολιτικῶν προβλημάτων, κι ὅταν τὸ πολιτικὸ ζήτημα ἀντιμετωπιζόταν περισσότερο συναισθηματικὰ κι ὄχι τόσο μὲ τὰ μέτρα μιᾶς σφαιρικῆς πολιτικῆς σκέψεως, ἦταν ἐκδηλῆ ἡ πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντλοῦσαν καὶ ἀντλοῦν οἱ Πολωνοὶ ἐργάτες δύναμη γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα τους ὥστε νὰ μποροῦν νὰ εἶναι («ἐθνικὰ ὑπερήφανοι καὶ κοινωνικὰ δίκαιοι»). Γνωρίζουμε πόσο εἶναι γιὰ τοὺς Πολωνοὺς ἀχώριστος οἱ ἐθνικὲς καὶ θρησκευτικὲς τους ἐμπειρίες. Ἐμεῖς τουλάχιστον οἱ ὀρθόδοξοι "Ἕλληνες τὸ ξέρουμε πολὺ καλά καὶ δὲν βρεθήκαμε ἐνώπιον ἐκπλήξεων ὅπως τυχόν ἄλλοι σύνεδροι. Ἡ πολυπληθὴς συμμετοχὴ στὴ λατρεία καὶ τὴν Θ. Εὐχαριστία δὲν εἶναι εἰκόνας πού φέρνει μόνον ἡ τηλέοραση στοὺς δυτικούς δέκτες. Εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ «ὑπαρκτοῦ» Χριστιανισμοῦ πού βιώνεται ἀπὸ ἑκατομύρια πολωνοὺς χριστιανοὺς καθημερινὰ στὸν τόπο ἐργασίας, στὶς ἐκκλησίες, σὲ ὑπαίθριους χώρους, σὲ προσκυνήματα.

4. 4 Βαβυλωνίτσα: ἕνα λαϊκὸ θρησκευτικὸ προσκύνημα

Μιὰ τέτοια εὐκαιρία ζήσαμε τὴν ἡμέρα τῆς μνήμης τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου, τῆς «Βασίλισσας τῆς Πολωνίας», ὅπως ἀποκαλοῦν οἱ Πολωνοὶ τὴν Παναγία. Ὁ ἑορτασμὸς ἔγινε τὴν Κυριακὴ γιὰτὴ ἡ 8 Σεπτεμβρίου ἔπευτε Τρίτη, ἡμέρα ἐργασίας. Δεκάδες χιλιάδες κόσμου, πᾶν ἀπὸ 60.000 ὑπολογίσαμε τοὺς προσκυνητές, ἦλθαν, καὶ πολλοὶ μὲ τὰ πόδια, στὴ Βαβυλωνίτσα - μικρὴ κωμόπολη πού βρίσκεται τριάντα χιλιόμετρα βορειοδυτικὰ τοῦ Λουβλίνου, γιὰ

νὰ τιμῆσουν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τὴν «ὑπερευλογημένη Παρθένο Μαρία». Μιὰ λαοθάλασσα πού προσευχόταν γιὰ τὴν πρόοδο τῆς Πολωνίας καὶ κοινοῦσε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἐπισκόπου καὶ σαράντα ἀκόμα κληρικῶν. Τὸ κήρυγμα τοῦ βοηθοῦ ἐπισκόπου ἦταν γνήσια θρησκευτικὸ καὶ πολιτικὰ ὑπεύθυνο γιὰ νὰ καθοδηγήσει τὸν λαὸ ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰθύνοντες σὲ ἀληθινὲς διεξόδους. Οἱ τύχες ὅμως τῶν Ἐθνῶν σήμερα δὲν ἐξαρτῶνται μόνον ἀπὸ τὴν πολιτικὴ βούληση τῶν ἀρχόντων τους καὶ ἡ πολιτικὴ βούληση εἶναι πολλές φορές πού δὲν ἐκφράζει τὴ λαϊκὴ βούληση. Τὰ περιθώρια εἶναι πολὺ στενὰ γιὰ μιὰ σαφὴ ἐξακριβωση τῶν ὀρίων καὶ τῶν σημείων πού μπορεῖ νὰ ἐμφιλοχωρήσει ἡ πίστη πού θὰ μεταμορφώσει τὸν κόσμον σὲ κόσμον δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης. Σὲ κόσμον πού νὰ μποροῦν ἔστω νὰ περιχωρήσουν πολλαπλὲς ἰδεολογίες καὶ νὰ συνυπάρξουν εἰρηνικά.

Ἐπίλογος.

Ἡ σύσκεψη τοῦ Λουβλίνου μέσα ἀπὸ αὐτὲς τίς ἐλάχιστες ἐπαφές καὶ προσεγγίσεις πρὸς τὴ συγκεκριμένη πολωνικὴ πραγματικότητα κατόρθωσε ὄχι μόνον νὰ ἐρευνήσει τίς θρησκευτικὲς ἀξίες καὶ ἐμπειρίες στὴν ποιμαντικὴ πράξη καὶ συμβουλευτικὴ στὶς διαπροσωπικὲς κυρίως σχέσεις ὅπως ἦταν προγραμματισμένο νὰ γίνε, ἀλλὰ καὶ νὰ προῖδεασθεῖ γιὰ τὴν κοινωνικὴ διάσταση αὐτῆς τῆς ποιμαντικῆς συμβουλευτικῆς πράξεως καὶ τίς ἔσχατες συνέπειες στὸ κοινωνικὸ σύνολο. Ἡ ἐμπειρία αὐτὴ εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποβεῖ πολλαπλὰ ὠφέλιμη γιὰ ὅλους ἐνώπιον τῶν κοινωνικῶν μετασχηματισμῶν πού προβάλλονται ἀπὸ ποικίλες πλευρὲς καὶ στοὺς ὁποίους ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ὀρθοδόξου πρέπει νὰ εἶναι οὐσιαστικὴ, ὑπηρετώντας στὴ χριστιανικὴ μεταμόρφωση δομῶν καὶ θεσμῶν.

Ἡ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 92

Στὴ Μονὴ Κουτλουμουσίου, τὸ πιὸ κοντινὸ μοναστήρι: στὶς Καρμές, βλέπεις ἀξιόλογες μεταθυζαντινὲς τοιχογραφίες.

Στὴ Μονὴ Χιλιανδρίου ὑπάρχει ἰδιαίτερο κτίριο - μουσεῖο, ὅπου ἀπόκεινται: θησαυροὶ τῆς θυζαντινῆς ἀγιογραφίας τοποθετημένοι μὲ γνώση καὶ διατηρημένοι μὲ ἐπιστημονοσύνη. Ὅταν θὰ καθαρῶσθουν, θὰ ἀποκαλυφθοῦν καὶ στὸ Χιλιανδρὶ: τοιχογραφίες τοῦ Πανσελήνου, ὅποτε θὰ ἐπαληθευθῇ ἡ σχετικὴ ἀναφορὰ τοῦ Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων. Ἀπὸ τὸ κλῆμα πού θγαίνει ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Ἁγίου Συμεῶν στέλνουν τρεῖς σταφίδες στὶς γυναῖκες πού δὲν μποροῦν νὰ κάνουν παιδί κι ὅπως λένε οἱ μοναχοὶ πολλές μὲ προσευχὴ, νηστεία καὶ τρώγοντας τίς σταφίδες αὐτὲς τεκνοποιήσαν. Καὶ δείχνουν τίς φωτογραφίες τῶν παιδιῶν καὶ τὰ γράμματα τῶν μητέρων.

Ὀλόκληρες πολιτείες - μουσεῖα μὲ μοναδικὸς θησαυροὺς εἶναι: ἡ Μεγίστη Λαύρα καὶ τὸ

Βατοπέδι. Στὴν πρώτη ὑπάρχουν τοιχογραφίες τοῦ Θεοφάνη τοῦ Κρητὸς καὶ τοῦ Φράγκου Κατελάνου, ἡ θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας Κουκουζελίσσας, ὁ σάκκος, ἡ φαρέτρα καὶ τὸ στέμμα τοῦ Νικηφόρου Φωκά κ.λπ. Στὸ Βατοπέδι: δείχνουν τὴ ζώνη τῆς Θεοτόκου, ἕνα θαρύτιμο κύπελλο ἀπὸ Ἰασπι τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου, τοιχογραφίες τῆς Μακεδονικῆς σχολῆς κ.λπ.

Στὴ Μονὴ Δοχειαρίου, κοντὰ στὴ φρουρικὴ μορφή καὶ τὴ θυζαντινὴ ἀρχιτεκτονικὴ, θαυμάζει κανεὶς τίς τοιχογραφίες τοῦ Κρητικοῦ Τζώρτζη, ἐνῶ στὴ Μονὴ Εὐνοφῶντος βλέπει, στὸ παλιὸ μεγάλο καθολικὸ, δυὸ μοναδικὲς ψηφιδωτὲς εἰκόνες τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Στὴ Μονὴ Διονυσίου ὑποβάλλουν πάντα ἡ δεξιὰ τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ οἱ τοιχογραφίες τῆς Ἀποκαλύψεως στὴν Τράπεζα καὶ στὴ Μονὴ Ἀγίου Παύλου δέος προκαλοῦν τὰ δῶρα τῶν Μάγων πού φυλάγονται ἐκεῖ. Τὸ μοναστήρι: ἔχει φρουρικὴ μορφή καὶ προσφέρει τὸ καλοκαίρι εὐγευστα σταφύλια ἀπὸ τὴν τεράστια κρεβατὴ του. [Τέλος]

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Πλοῦτος με παράξενη ιδιότητα.

ΤΗ Μ. ΤΡΙΤΗ τὸ βράδυ (Ὁρθρος τῆς Μ. Τετάρτης), ἡ Ἐκκλησία μας ἐξαίρει τὴ μετάνοια τῆς ἁμαρτωλῆς, πὸν ἄλειψε μὲ μύρο τὸν Κύριο. Ἡ γύρω ἀπ' αὐτὸ τὸ συγκινητικὸ γεγονός ἰ. ὑμνωδία, ἀριστοῦργημα ποιητικῶ οἴστρου, προβάλλει αὐτὴν τὴν ἀνώδυνη γυναίκα ὡς πρότυπο μίμησης. Γιατὶ ὅλοι, ποῖος πολὺ, ποῖος λίγο, ἔχουμε νὰ ἐμπνευσθοῦμε ἀπὸ τὸ παράδειγμά της. Μειαζὺ ἄλλων καὶ ἀπὸ τὰ λόγια, ποῦ θέτει σὶ τὸ στίγμα της ἓνα ἀπὸ τὰ τροπάρια. Ζητώντας ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ τὴν ἄφεση, τοῦ ὑπόσχεται: «Καὶ πλησίον τελωνῶν σε κηρύξω, εὐεργέτα φιλάνθρωπε». Ἄς μᾶς βάλει σὲ σκέψη αὐτὴ ἢ πρόσοψη. Τί σημαίνει; Ὅτι ὁ ἀνεκτίμητος πλοῦτος τῆς Χάρης πὸν μᾶς δίνεται, ἔχει τὴν, ἐπιφανειακά, παράξενη ιδιότητα νὰ διατηρεῖται μόνο μὲ τὴν προϋπόθεση διὰ τὸν προσφέρουμε τοὺς ἀδελφούς μας. Ὅπως ἐκεῖνη ἢ γυναίκα θεωρεῖ χρέος της καὶ ψυχικὴ ἀνάγκη νὰ κάνει κοινωνοὺς τῆς δωρεᾶς πὸν ἔλαβε, τοὺς ἀνθρώπους πὸν τῆς ἔμοιαζαν σὴν προτιμῆ της ζωῆ, ἔτσι κι ἔμεις. Τὸ φῶς πὸν πήραμε ἀπὸ τὸ Χριστό, πρέπει νὰ τὸ μεταλαμπαδεύουμε.

Τὸ δίδαγμα τοῦ Νιπτήρα.

ΚΑΤΑ τὸ Μυστικὸ Δείπνο, ὁ Κύριος («ἔνιψ») (ἔπλυνε) τὰ πόδια τῶν Μαθητῶν του. Μὲ τὴν πράξη αὐτὴ καὶ μὲ τὰ λόγια πὸν τὴ συνόδευσαν, μᾶς δίδαξε πῶς νὰ συμπεριφερόμαστε τοὺς ἀδελφούς μας: μὲ ταπεινοφροσύνῃ ὑπηρετικῇ.

Τὸ μάθημα τοῦ Νιπτήρα ἀκτινοβολεῖ σὶ τὰ μύχια μας καὶ σὴν ζωῆ μας; Ἄς κρίνει ὁ καθένας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Πολλοὶ ἀσφαλῶς θὰ θεροθοῦμε μὲ τὴ συνείδηση νὰ μᾶς ἐλέγχει διὰ δὲν τὸ ἐνοστηριοιθῆκαμε. Κι ὄχι λίγοι, ἴσως, ἀνάμεσα καὶ τοὺς κληρικοὺς. Γιατὶ, ὅπως ἢ πείρα μαρτυρεῖ, δὲν λείπουν καὶ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας, πὸν δυσκολεύονται ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸ καταραμένο πάθος τῆς φιλοπροσιτίας. Ἐνα πάθος πὸν ὁ Κύριος καταδικάσκει καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ Εὐαγγελίου (ὡς θυμηθοῦμε, πρόχειρα, τὸ «Ὁ θέλων πρῶτος εἶναι ἔστω πάντων διάκονος»).

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ δικὴ μας.

ΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ, ἀποδιδόμενον σὶ τὸν Ἅγιο Μακάριο τὸν Αἰγύπτιο, λέει: «Ἄς ὑποθεθεῖ ὅτι ὑπάρχει ἓνα μεγάλο περιθῶλι μὲ κάθε λογῆς δένδρα καὶ ὅτι θερίσκονται σ' αὐτὸ ἀχλαδιές ἢ μηλιές καὶ ἀμπέλι μὲ ὅλα του τὰ φύλλα καὶ τὸν καρπὸ του. Κι ὅτι συμβαίνει νὰ μεταβληθοῦν τὸ περιθῶλι καὶ ὁλόκληροσ

τὰ δένδρα καὶ τὰ φυλλώματα καὶ ν' ἀλλάξουν καὶ νὰ γίνουν τώρα φωτισεῖδη. Ἔτσι καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀλλάζουν σὴν ἀνάσταση καὶ γίνονται τὰ μέλη τους ἅγια καὶ φωτισεῖδη».

Σὲ τί χροσιάμε τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασή μας, πὸν θὰ γίνει κατὰ τὴν Ἡμέρα τῆς Κρίσης; Μὰ σὲ τί ἄλλο παρὰ σὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Ἐχοντας πισθεῖ τὴν πεσιμένη σὴν φθορά, λόγω τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, σάρκα, τὴν ἐγείρει ἀπὸ τὸ θάνατο μὲ τὴ δικὴ του ἐκ νεκρῶν ἔγερση.

Σὰν τὸ Θωμά.

ΘΩΜΑΣ ἤθελε, γιὰ νὰ πισθεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη, νὰ τὸν δεῖ καὶ νὰ τὸν ψηλαφήσει. Ἡ χάρη αὐτὴ τοῦ ἔγινε καὶ ἀνεφάνησε τὸ «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου!». Μοιάζει αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλου ὁ σημερινὸς κόσμος. Διεπόμενος ἀπὸ ἄκρα κριτικὴ διάθεση, θέλει νὰ τοῦ τὸν ἀποδείξει ἢ Ἐκκλησία διὰ μέσου τοῦ νοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως τοῦ ἀπαντᾷ, μαζὶ μὲ τὸ μέγα Πασκάλ, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀποκαλύπτεται μὲσω τοῦ νοῦ ὅσο μὲσω τῆς καρδιάς. Ἡ πίστη δὲν ἔχει ἀνάγκη τὰ ὀλικά μάτια, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπάντηση τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰησοῦ σὶ τὸ δύσιστο Μαθητῆ: «Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεῦσαντες».

Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιο.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ σὴν σειρὰ τοῦ κανόνος τῆς Καινῆς Διαθήκης Εὐαγγέλιο ἀνήκει εἰς τὸν Ἀπόστολο Μάρκο, πὸν ἢ μὴμῃ του συμπύπει ἐφύτος μὲ τὴ Β' Κυριακὴ τοῦ Πάσχα. Ὁ Μάρκος, συνεχρὸς τοῦ κορυφαίου Πέτρου (καὶ, κατὰ τὴν παράδοση, συγγενῆς του), εἶναι ὁ πιὸ σύντιμος ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστές. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἢ δικὴ του συγγραφή εἶναι λιγότερο σπουδαία ἀπὸ τὰ ἄλλα τρία Εὐαγγέλια (τοῦ Ματθαίου, τοῦ Λουκά καὶ τοῦ Ἰωάννη). Παρὰ τὴ λιπότητά της, περιέχει γεγονότια καὶ νοήματα πολύτιμα γιὰ τὸς πιστὸς ψυχές. Εἶναι μὴ συνοπτικῇ, ἀλλὰ μὲ θαυμασιτὴ πληρότητα ἀπόδοση τοῦ βίου καὶ τῆς διδαχῆς τοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ μερικοὺς ἐξηγητές, γράφηκε πρὸ τοῦ 70 μ.Χ., εἶναι δὲ πάντως τὸ ἀρχαιότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα τρία Εὐαγγέλια.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι, κατὰ κοινὴ πίστη, ὁ Μάρκος ὁμολογεῖται ἰδουτῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξάνδρειας. Ἄλλη δὲ παράδοση τὸν θεωρεῖ καὶ συγγραφέα μᾶς ἀπὸ τὸς πρώιμες Θ. Λειτουργίες, ἄγνωστῆς πλέον σὶ τὰ κατοπινὰ χρόνια.